

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN DEPREM BİLİNCİ
GELİŞTİRMEDEKİ ROLÜNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Övünç KURNAZ

Danışman: Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLAR

TOKAT - 2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLAR danışmanlığında hazırlamış olduğum “Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Bilinci Geliştirmedeki Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Mustafa Övünç KURNAZ

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY

Mustafa Övünç KURNAZ'ın Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Bilinci Geliştirmedeki Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri adlı tez çalışmasının savunma sınavı/....../.... tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzası

Başkan:.....

.....

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye:

.....

ONAY

.../.../ 2024

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinin en başından en sonuna kadar her anlamda bana destek veren, tıkanığım aşamalarda beni yeniden cesaretlendiren, sürece yeniden dâhil eden, her daim yoğun iş temposu dönemlerinde dahi kolaylıkla ulaşabildiğim, sorularıma cevaplar alabildiğim, bana rehber olan kıymetli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLAR’a şükranlarımı sunarım.

Bu zorlu süreçte bana her zaman destek olan kardeşim Muhammed Kıvanç KURNAZ’a da teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN DEPREM BİLİNCİ GELİŞTİRMEDEKİ ROLÜNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Mustafa Övünç KURNAZ

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe ÇAĞLAR

Nisan, 2024 xiii + 69 sayfa

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel ve nicel verilerin birlikte toplandığı karma desenlerden sıralı-açıklayıcı tasarım kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Elâzığ ilçe merkezlerinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı eğitim-öğretim kurumlarında görev yapan 243 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket, nitel verileri ise yine araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Anket verilerinin analizi için ise SPSS programından yararlanılmış, veriler betimsel istatistik test teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre lisans mezunu sosyal bilgiler öğretmenleri ile yüksek lisans mezunu sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yüksek lisans mezunu sosyal bilgiler öğretmenleri, lisans ve doktora mezunu sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinin deprem etiği oluşturmadaki rolüne daha fazla etki ettiğini belirtmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenliğinden mezun öğretmenlerin tarih ve coğrafya bölümünden mezun olan öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinin deprem etiği oluşturmadaki rolüne daha fazla etki ettiğini belirtmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersi içerisinde doğal afetler hakkında yer alan kazanımların yetersiz olmasından bahsetmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Deprem, Deprem Bilinci,

ABSTRACT

TEACHER VIEWS ON THE ROLE OF SOCIAL STUDIES COURSE IN DEVELOPING EARTHQUAKE AWARENESS

KURNAZ, Mustafa Övünç

Master's Thesis, Department of Social Student Education

Advisor: Associate Professor Dr. Ayşe ÇAĞLAR

April, 2024 xiii + 69 pages

The aim of this study is to reveal teachers' views on the role of social studies course in developing earthquake awareness. In the study, sequential-expository design, which is a mixed design in which qualitative and quantitative data are collected together, was used. The study group of the research consists of 243 social studies teachers working in educational institutions affiliated to the Ministry of National Education in the district centers of Elâzığ in the 2021-2022 academic year. The quantitative data of the study were collected with a questionnaire prepared by the researcher and the qualitative data were collected with a semi-structured interview form prepared by the researcher. For the analysis of the survey data, SPSS program was used and the data were analyzed using descriptive statistical test techniques. Qualitative data were analyzed using content analysis method. According to the results obtained from the research, it is seen that there is a significant difference in the opinions of social studies teachers with bachelor's degree and social studies teachers with master's degree. Bachelor's degree social studies teachers stated that the social studies course had a greater impact on the role of social studies in creating earthquake ethics than master's and doctoral degree social studies teachers. Teachers who graduated from social studies teaching departments stated that the social studies course has more impact on the role of social studies course in creating earthquake ethics than teachers who graduated from history and geography departments. The majority of the participants mentioned that the learning outcomes about natural disasters in the social studies course were insufficient.

Keywords: Social Studies, Social Studies Teacher, Earthquake, Earthquake Awareness,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	4
Önem.....	5
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
Sosyal Bilgiler	6
Sosyal Bilgiler Dersinin Amacı	7
Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi	9
Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları.....	10
Doğal Afetler ve Deprem	12
Deprem.....	15
Tektonik Depremler	16
Volkanik Depremler	16
Çöküntü Depremler	17
İnsanların Neden Oldukları Depremler	17
Türkiye’de Deprem	17

Türkiye’de Deprem Kuşakları	18
Depremın Eğitimi ve Deprem Bilinci	20
Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem	24
BÖLÜM III	27
YÖNTEM.....	27
Araştırmanın Modeli	27
Çalışma Grubu, Evren, Örneklem	28
Veri Toplama Araçları	30
Anket.....	30
Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu	31
Veri toplama süreci	32
Verilerin Analizi.....	32
BÖLÜM IV	34
BULGULAR.....	34
BÖLÜM V	56
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	56
Birinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç	56
İkinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç	57
Üçüncü Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç.....	58
Dördüncü Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç	58
Beşinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç	59
Altıncı Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç	59
Öneriler	60
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	68
Ek 1: Araştırma İzni	68
Ek 2: Uygulanan Ölçme Araçları.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ek 3: Özgeçmiş	69

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Aletsel Büyüklüğü 6.00'dan Büyük Olan Depremler ($M_s \geq 6.0$)	18
Tablo 2. Anket Çalışmasında Yer Alan Katılımcıların Kişisel Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	28
Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler.	29
Tablo 4. Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi.....	34
Tablo 5. Mezun Olunan Bölüme Göre Kruskal Wallis H Testi.....	35
Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi	36
Tablo 7. Hizmet Yılına Göre Kruskal Wallis H Testi	37
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitiminde Öneme İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımlarına Göre Görüşleri	38
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Depreme İlişkin Becerilere Etkisine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	40
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deprem Eğitimiyle İlgili Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördüklerine Yönelik Görüşlerinin Yer Aldığı Tablo ve Frekans Dağılımı	45
Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşlerinin Yer Aldığı Tablo ve Frekans Dağılımı	47
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimine Etkisine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı	49
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Deprem Eğitimine Yönelik Yer Alan Öğrenme Alanları Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir, Öğrenme Alanlarında Deprem Konusuna Yeterince Yer Verilmiş Midir? Görüşlerine Yönelik Dağılım.	50
Tablo 14. Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Depreme İlişkin Hangi Beceriler Kazandırmaktadır.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 15. Depreme İlişkin Bilgi Ve İlgili Becerileri Kazandırmakta Kendinizi Ne Düzeyde Yeterli Görüyorsunuz? Açıklar Mısınız?	52
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Etiği Ve Deprem Bilinci Oluşturmadaki Rolü Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir? Açıklar Mısınız?.....	53

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Konusunun Öğretimi İle İlgili Önerileriniz Nelerdir?	54
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Doğal Afetlerin Sınıflandırılması	15
Şekil 2. Türkiye Diri Fay Hattı Haritası	20

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AHDER: Afete Hazırlık ve Deprem Eğitim Derneği

AKUB: Arama ve Kurtarma Birimi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problemi, amacı, yöntemi, sayıtları ve sınırlılıkları verilmiştir.

Problem

Sosyal bilimler insanların ve toplumların hayatlarında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim ve gelişim sürecinden geçmektedir. Sosyal bilimler, meydana gelen değişim ve gelişim sürecinde bireylerin ihtiyaçları ile toplumun bireyden beklentileri arasındaki bağlantıyı sağlamakta önemli bir göreve sahiptir (Erdoğan, 2010). Birey ve toplum arasında köprü görevi gören sosyal bilimlerin amacına ulaşmasındaki en önemli etken eğitim sistemleridir. Eğitim kurumlarının mihver amaçlarından biri de bireylerin yaşadığı topluma ve toplumun yaşadığı olaylara karşı farkındalık kazanan, gerçek hayatta meydana gelecek problemlere karşı çözüm üretebilecek bireyler yetiştirmektir (Karakuş, 2019). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler dersi ilköğretim kademesinden başlayarak öğrencilere tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık dersinin yanında sosyoloji, psikoloji ve siyaset bilimi gibi fark derslerinin de temellerini oluşturmaktadır. Bu dersler sosyal bilgiler bağlamında öğrenme alanları içerisinde birleşip, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin, geçmiş ve gelecek bağlantısının temele alındığı bir ilköğretim dersi (MEB, 2018).

21. yüzyıl da dünyada meydana gelen toplumsal sorunların çeşitliliği giderek artmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin öğretim amaçlarından biri de işte bu sorunlara karşı öğrencileri bilinçlendirmek ve ortak bir kültür oluşturmayı hedeflemektedir (Çakar, 2008). Sosyal bilgiler dersi toplumu ortak değerler ve ortak sorunlar etrafında birleştirmeyi hedeflemektedir. Toplum tehdit içeren fiziki ve beşerî unsurları da öğretim programında ele alarak bu sorunlara karşı bir farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır.

Türkiye bulunduğu coğrafi konumdan dolayı birçok doğal afete maruz kalmaktadır bu doğal afetlerin bazıları yer kökenli olup bazıları da iklim kökenlidir. Ülkemizde meydana gelen doğal afetlerin başında sel, deprem, heyelan ve çığ gelmektedir (Şulek ve Aktin, 2023). Deprem Türkiye'nin geri planda bırakılmayacak bir sorunudur. Türkiye dünyanın en önemli deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya deprem kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Kuşak boyunca Anadolu'nun batı, kuzey ve doğusunda çeşitli faylar oluşmaktadır. Türkiye'de meydana gelen depremler; Kuzey Anadolu fay hattı, Doğu Anadolu fay hattı ve Batı Anadolu fay hatlarında yaşanmaktadır (Özey, 2002, s.18).

Depremler meydana geldikleri bölgelerde insanların can ve mal kayıpları yaşamasına neden olduğu kadar o bölgede ekonomik ve sosyal gelişmeyi de olumsuz olarak etkilemektedir. Deprem ile iç içe yaşamak zorunda olan ülkeler daima bu doğal afetin olabileceği gerçeğine alışmalı ve meydana gelebilecek zararları en aza indirmek için her açıdan kendini yenilemelidir (Karakuş, 2014). Depremin zararlarını en aza indirmenin yollarından biri de eğitim politikası içinde bu konuya yer vermektir. Deprem bilinci oluşturmak için etkili ve verimli bir deprem eğitimi gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi aracılığı ile öğrencilere ilköğretimde farklı kademelerden başlayarak doğal afetler ve deprem okuryazarlığı hakkında öğretim programı içerisinde deprem eğitimi verilmektedir (Zengin, 2021). Sosyal bilgiler içerdiği konular bakımından deprem bilinci ve deprem sırasında, sonrasında toplumda ortak bir deprem etiği oluşturmada katkı sağlamaktadır (Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy, 2019).

Deprem bilinci, toplumun depremler hakkında farkındalık kazanmasını, depremin oluşum süreçleri hakkında gerekli bilgileri öğrenmesi, riskleri anlaması ve deprem hakkında gerekli önlemleri alması anlamına gelmektedir (Demirci ve Yıldırım, 2015). Deprem bilinci oluşturanın en temel katkısı deprem öncesi, sırası ve sonrasında yaşanan faaliyetler kendini göstermektedir. Afet bilincine sahip olan bireyler bu gerçeği daha kısa sürede kavrayıp planlamalarını ona göre yapmaktadır (Demirhan, 2021). Depremin meydana getirdiği zararları en aza indirmenin yollarından biri de halkın bu konu hakkında bilgilendirilmesidir. ABD'nin Kaliforniya eyaleti önemli bir deprem bölgesidir. Bu bölgede sık sık ağır hasaralara neden olan depremler oluşmaktadır. Halkın depreme yönelik eğitimler alması ve bilgilendirilmesi bir çok başarıyı beraberinde getirmiştir

(Tekin, 2020). Deprem bilinci oluşmayan bölgelerde insanlar birçok bilinçsiz adım atmakta ve bu da oluşan zararlara daha fazla zarar eklemektedir. Deprem sonrasında meydana gelen kaos ortamının bir etkeni de iletişim sorunlarında yaşanmasıdır (Baechler, 2018). Deprem bölgelerinde sağlanan iletişim, medya üzerinden gerçekleşmekte ve medya burada önemli bir kaynak haline gelmektedir. Televizyon kanalları ve sosyal medya üzerinden yapılan yayınlar, paylaşımlar toplumun sağlıklı ve doğru bilgi almasını sağladığı kadar da bilgi kirliliğine neden olmaktadır. İletişim kanallarında meydana gelen bilgi kirliliği toplumda düzeni sarsmakta ve bir kargaşa ortamı oluşturmaktadır (Usta ve Yükseler, 2021). Deprem bilincine ulaşmış olan toplumlarda deprem meydana gelmeden önce ve deprem meydana geldikten sonra yapılan çalışmalar oluşabilecek hasarları en aza indirmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersiyle öğrencilere kazandırılacak olan bilgi ve beceriler depreme ilişkin bilinçli bir toplum oluşmasında önemli bir payda olarak değerlendirilebilir.

Sosyal bilgiler ve deprem hususunda alan yazın incelendiği zaman bu konularda yapılmış oldukça geniş yelpazede çalışmaların olduğu görülmektedir. Öcal (2005) tarafından ilk öğretim sosyal bilgiler dersinde deprem eğitiminin değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler dersi içerisinde deprem eğitimine ne kadar yer verildiği saptanmıştır. Demirkaya (2007), tarafından yapılan çalışmada ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin depreme yönelik tutumları birden fazla değişkenle ele alınmıştır. Altay (2008)'in yapmış olduğu çalışmada, ilköğretim kademesinin sosyal bilgiler dersinde deprem ile ilgili konuların nasıl ve ne kadar bir yöntemle işlendiği konusunda çalışılmış, bu çalışmada tespit edilen eksiklikler ve sorunlar için çözüm yolları üretilmiştir. Çakar (2008) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne dair öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Aydın (2010), ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin deprem kavramının onlar için ne anlama geldiğini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin depremi 6 farklı ifade ile dile getirdiğini belirlemiştir. Aksoy (2013) yapmış olduğu, depremi yaşamış olan öğrencilerin “deprem” kavramına yönelik metaforlarını ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Karakuş (2013), depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem bilinçlerinin metafor analizi ile incelemiştir. Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy (2019), sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi adlı çalışmada, 4-7 sınıflar sosyal bilgiler ders kitaplarına yer

alan metin ve ifadelerin afet bilinci oluşturmadaki katkılarını incelemiştir. Yükseler (2019)'un yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin deprem bilinci bilgi düzeyleri araştırılmıştır. Gezer ve Şahin (2021), çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının depreme ilişkin bilgi düzeylerini incelemiştir. Sarıkoca ve Topçu (2024), çalışmalarında doğal afetler konusunun sosyal bilgiler ders kitaplarında ne ölçüde yer aldığını belirlemiş ve eksiklere ilişkin çözüm önerileri sunmaya çalışmışlardır.

Bu çalışmada da, sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerini alarak sosyal bilgiler dersinin deprem bilincinin gelişiminde etkisinin olup olmadığını öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirmenin alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu araştırmanın problem cümlesi “Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Bilinci Geliştirmedeki Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda alt problemler ise;

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyeti, hizmet süresi, mezun olduğu bölüm, eğitim düzeyi ve depremi yaşamış olma gibi özellikleri sosyal bilgilerde deprem eğitimi üzerine görüşlerinde farklılıklara neden olmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimindeki önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin becerilere etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenleri deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli görmektedirler?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem etiğine etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimindeki etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Önem

Doğal afetlerin önüne geçemeyiz ama eğitim sistemi içerisinde doğal afetler ile mücadele adına çalışmalar yapıp topluma bir afet bilinci kazandırılabilir (Demirkaya, 2007). Ülkemizde meydana gelen en önemli ve en çok can kaybına neden olan doğal afetlerin başında deprem gelmektedir. Geçmişten bugüne baktığımız zaman depremlerde birçok can kaybı yaşamıştır ve deprem sonrasında birçok istenmeyen durum meydana gelmektedir. Bu can kayıplarına ve istenmeyen davranışlara baktığımız zaman doğru bir eğitim ile bu konularda meydana gelecek zararları en alt düzeye düşürülebilir.

İlköğretim kademesinde öğrencilerin deprem farkındalığı kazanmasında en önemli görevlerden biri de sosyal bilgiler dersine düşmektedir. Sosyal bilgiler dersi ülkelerin maddi ve manevi değerlerini öğrencilere aktarmak için eğitim müfredatlarında yer alan mihver bir derstir. Bu ders ile toplumun kültürel özelliklerin yanında coğrafi ve beşerî özellikleri de öğrencilere tanıtılmasını hedeflemiştir. Ülkelerin coğrafi konumları ve o coğrafi konumda meydana gelebilecek fiziki ve beşerî olayları da bilmesi ve onlara da her açıdan önlem alması gerekmektedir. Deprem ile ilgili eğitim veren öğretmenlerden sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu dersin deprem bilincini geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşleri, depremle ilgili alan yazına katkı sağladığı gibi öğretim programlarının geliştirilmesinde de mevcut duruma ilişkin durumu ortaya koyacaktır.

Sayıtlar

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin deprem bilincini geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşlerini belirlemede yapılan görüşmelerde, soruları içtenlikle cevapladığı ve dürüst bir tutum sergiledikleri varsayılmaktadır. Bütün görüşmeler değiştirilmeden aktarılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırmanın evreni Elâzığ ilinde görev yapan 243 sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılını kapsamaktadır.
3. Belirlenen görüşler, araştırmanın veri toplama araçları ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Bilgiler

Bireyleri toplumsal hayata adapte etmede, toplumun kültürünü bireylere aktarmada okullar eğitimi bir araç olarak kullanmaktadır. Eğitim öğretim hayatı öğrencilere yaşadıkları toplumun yapısını, kültürel özelliklerini, geçmiş ve gelecek bağlamında öğrenmesini sağlayan önemli bir işleve sahiptir. Bireylere eğitim öğretim hayatında kazandırılan bilgi, beceri ve değerler toplumsal bir kalkınmanın da temelini oluşturmaktadır (Dewey, 2008). Okullar bireylere çeşitli dersler ile bilgi, beceri ve değerler eğitimi aktararak onları toplumsal hayata hazırlamaktadır.

Sosyal bilgilerin bir ders olarak ortaya çıkışı 20 yy. başlarına kadar dayanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin okullarda öğretilmeye başlaması ise ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde olmuştur (Kan, 2010). Amerika Birleşik Devletleri sanayi inkılabı ile dünyanın her köşesinden bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Toplumsal bir çözülme yaşamaya başlamış ve kolektif bir yapı oluşturamamıştır. Bu gelişmeler sonucunda toplumsal yapıda ortak bir yurttaşlık bilinci oluşturmayı amaçlayan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), sosyal bilgiler dersinin okullarda okutulmasını kararlaştırmıştır (Kaymakcı ve Ata, 2012).

Ülkemizde sosyal bilgiler eğitime cumhuriyet dönemi öncesinden yer verilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet dönemi öncesi 1892 yılından 1913 yıllarına kadar sosyal bilgiler dersinin konuları ayrı ayrı bir ders olarak eğitim müfredatlarında yer almıştır. Cumhuriyet döneminden 1962'ye kadar Sosyal Bilgiler öğretimi Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi adı altında tek disiplin yaklaşımına uygun olarak okutulmuştur. Bu tarihten 1968 tarihine kadar bu dersler Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi adı altında toplanarak disiplinler arası bir yaklaşım ile okutulmaya başlanmıştır. 1968'den sonra ise eğitim programına ilk defa Sosyal Bilgiler adı ile girmiş ve günümüzde de öğretim programlarında yer almaya başlamıştır (Aslan, 2016).

Sosyal bilgiler, bireylerin yaşadıkları toplumda kendilerini gerçekleştirmeye yardımcı olmak amacıyla, tarih, vatandaşlık bilgisi, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, sosyal

psikoloji, antropoloji, arkeoloji, siyaset bilimi ve hukuk bilgisi gibi fark derslerinin konularını temel alan, bu konuları öğrenme alanları içerisinde birleştirerek, bireylerin yaşadıkları topluma sosyal ve fiziki açıdan uyumunu sağlayarak onların geçmiş, bugün ve gelecek bütününde ele aldığı bir derstir (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersi, tarih, coğrafya, antropoloji, ekonomi, sosyal psikoloji ve sosyal bilimlerden kaynağını alan tüm bilimler için bir ana kaynak özelliği göstermektedir. Bu bağlamda temel bir noktayı barındırdığı için müfredatın birbiri ile uyum içerisinde çalışmasını sağlar (Berber, 2019).

Bireyler sosyal bilgiler dersi ile toplumun geçmişten bugüne kadar beraberinde getirdiği kültürel birikimi, yakın ve uzak çevresindeki değişimleri öğrenerek, kendi toplumunu tanıma fırsatını elde eder. Sosyal bilgiler dersi ile toplumu tanıma fırsatı elde eden birey toplumsal sorunlar ile karşı karşıya getirilerek çözüm bulma davranışlarını kavrar ve sosyal olaylara karşı duyarlılık kazanır (Deveci, 2005).

Sosyal bilgiler dersi dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmektedir bu değişimleri öğrenciye aktarmada ve öğrencilerin değişen bilgiyi kullanarak problem çözme becerilerini kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Etkin vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen sosyal bilgiler dersi sosyal ve beşeri bilimleri kendi içinde harmanlayarak ortak bir öğretim programı oluşturmuştur (Öztürk, 2015).

Bireyler sosyal hayatın devamlılığı için oluşturdukları sosyal kurumlar vardır. Bu kurumlar toplumu ilgilendiren sorunları ve toplumda yer alan gelenek ve görenekleri bunların toplumsal hayatta karşılık bulan etkileşimlerini araştırmaktadır. Bu konular sosyal bilgiler dersinin temel basamaklarını oluşturmaktadır. Bir başka ifade ile sosyal bilgiler insanların yaşadığı fiziksel ve sosyal çevrede yer edinen kültürel mirasımızı ve bu mirasın bize aktardığı özellikleri inceleyen bir derstir (Güngördü, 2002).

Sosyal Bilgiler Dersinin Amacı

Gündelik hayatta meydana gelen değişiklikler toplumsal alanda da beklenti yaratmakta ve günümüzde eğitim sistemi yenilenen beceri ve değerler çerçevesinde kendi felsefesini de değiştirmektedir. Bu değişim öğretim programında yer alan derslerden başlamaktadır (Yalçın ve Tural, 2023). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenciler

toplumsal hayatta meydana gelen güncel sorunları incelemekte ve bir çıkarımda bulunmakta, sosyal bilgiler dersi bu beceriyi sağlarken iki düşünceyi temel almaktadır. Bu düşüncelerden birincisi, 1890'lardan itibaren Amerika'ya yerleşen ve dünyanın farklı yerlerinde olsalar dahi o bölgenin vatandaşı olma amacını sağlamaktadır. İkinci düşünce ise programda yer alan temalar çocukların ilgi ve becerilerine, bireylerin günlük yaşamında hizmet edecek şekilde düzenlenmesini savunan John Dewey ve arkadaşlarının ortaya koymuş oldukları eğitim felsefesidir (Safran ve Ata, 2003 s.339).

İnsan yapısı gereği sürekli bir etkileşim içinde olan sosyal bir varlıktır. Sürekli bir etkileşim halinde olan insan çevresinden bir takım değer, alışkanlık ve beceride öğrenmektedir. Eğitim işte insan için bu noktada devreye girmektedir. Birey adlı eğitim ile toplum tarafından benimsenen değer ve beceriler alır bir yandan ise toplumda sosyal bir birey olarak gelişir. Bu şekilde sosyalleşme sarmal bir halde devam etmektedir. Sosyal bilgiler dersi bireye toplumsal değerlerin aktarılmasında önemli bir görev görmektedir (Özmen, 2011). Sosyal bilgiler dersi öğrencilere kimlik arayışı sürecinde çevresini anlama ve yorumlama becerisini kazandırmaktadır. Bu sayede bireyin yaşadığı toplumu anlaması kolaylaşmaktadır.

Genel bir çerçevede bakıldığında zaman sosyal bilimlerin amaçları; öğrencilerin meydana gelen olaylara karşı meraklarını arttırmak ve o olaylara karşı bir farkındalık oluşturmak, bir problem ile karşı karşıya kalındığında zaman problem çözme becerilerini geliştirmek, toplumsal olaylara karşı bir tutu, değer ve becerilere sahip olmak ve kendini geliştirmek olarak açıklanmıştır. Örneğin öğrencilerin demokratik haklarını nasıl kullanacağı hakkında bilgiler vermek ve meydana gelen küresel sorunlar hakkında ilgi ve alakalarını canlı tutmak şeklindedir (Baygül, 2023). Sosyal bilgiler dersinin genel olarak ne anlama geldiğini ve bu dersi öğretmek için eğitim alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçlarını belirleyen özellikler; aktif vatandaş olmak, insan deneyiminin, sosyalleşmenin, bilimsel düşüncenin, geçmişi, bugünü ve geleceği içinde barındıran zaman boyutunun bir bütünlüğüdür (Yeşil, Zırhlıoğlu ve Yayla, 2022).

Sosyal bilgiler ders programlarına dahil edildikten sonra birçok tanım ile anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu tanımların bazıları kabul görmüş bazıları ise evrensel olmayan anlamları içinde barındırmıştır. Bu tanımları geniş yapan Safran (2006)'a göre sosyal bilgiler, insanın yaşam çemberinde yer alan, insan ile var olan toplumdaki

kuruluşlar ve sosyal grubun üyesi olan diğer insanlarla alakalı olan her şeyi kapsamaktadır. Bu açıklamaya nazaran sosyal bilimlerde bir tanım arama arayışı son bulmamıştır. Bu tanımın çözümlenmesinden sonra, her ülke kendi misyonu çerçevesinde hareket ederek sosyal bilgiler eğitiminin amacı, sosyal bilgiler eğitimin sağlamış olduğu beceriler, sosyal bilgiler eğitiminin dünyaya etkisi gibi yeniden tanımlanması ihtiyacı belirlemiştir. Sosyal bilgilerin tanımı ne olmalı üzerine aramalar yenden devam etmiştir. Sosyal bilgilerin en kapsamlı tanımlarından biri, bireylere topluma uyum sağlamak için sahip olması gereken beceri, bilgi ve tutumları kazanmaktır (Baygül, 2023).

Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi

Sosyal bilgiler bireyin kişisel ve kültürel özelliklerini destekleyerek insani yönüne değerler ekleyen bir derstir. Ayrıca sosyal bilgiler dersi bireylerin bağımsız yaşama duygusunu, vatan ve milletine olan bağlılığını arttırma, ahlaki değerlerini kazanma ve bu değerleri kültürel aktarım ile gelecek nesillere emanet etmede oldukça önemlidir (Bahar, 2007, s. 48). Sosyal bilgiler dersi sade tarih ve coğrafya üzerine kurulu bir ders değildir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrencilere sosyal hayatta kullanacağı beceri ve değerlerde öğretilmektedir. Bu bağlamda öğretim alanları içerisinde değerler eğitimi ve karakter eğitimi içeren alanlar da vardır (Bacanlı, 2006. s. 47).

Sosyal bilgiler dersi bireyin toplumsal yalama alışmasındaki önemli derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersinin farklı tanımları yapılmıştır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde birden fazla disiplini barındırdığı için tanımında da ülkemizde ve dünyada çeşitlilik göstermektedir (Öztürk, 2012). Sosyal bilgiler dersinin tanımında görülen farklılık müfredat açısından da göze çarpmaktadır. Ülkemizde ve dünya da sosyal bilgiler dersinde ortak bir müfredattan bahsedemeyiz.

ABD’de bazı öğretmenler sosyal bilgiler dersinin temelini felsefe, ekonomi ve sosyal bilimleri alırken buna karşılık bir diğer grup ise sosyal bilgilerin kültürel aktarım rolünü ön planda tutarak sosyal psikolojiyi temel almaktadır (Canbulat, Avcı ve Sipahi, 2016). Sosyal bilgiler dersinin okullarda öğretilmesinin bir diğer önemi ise bu ders bağlamında evrensel değerler ile ortak bir kültür oluşturarak küresel vatandaş kimliği oluşturmaktır. Bu sayede ulusal düzeyde vatandaşlar hak ve sorumluluklarını bilecek etkin vatandaş kimliği içinde bir temel oluşturacaktır (Baygül, 2023). Bu bağlamda sosyal

bilgilerin tam bir tanımından söz edemeyiz. Sosyal bilgilerin tanımındaki bu karmaşıya rağmen yaygın olarak kullanılan ve genel kabul görmüş bazı tanımları vardır. Sosyal bilgiler felsefe, psikoloji, ekonomi gibi sosyal derslerin incelenmesi ve bu çerçevede çocukların daha rahat anlayabilmesi için öğretim programlarında yer alan toplumsal hayata karşı çocukların gelişiminin sağlayan en önemli derslerin başında gelmektedir. (Kan, 2010).

Sosyal bilgiler, bireylerin sosyo-kültürel deneyimler kazanmasında oldukça etkilidir. Sosyal bilgiler sayesinde birey sadece içinde bulunduğu toplumun milli ve manevi değerlerini öğrenmez aynı zamanda diğer toplumlar hakkında bilgi sahibi olur o küresel bir bilgi havuzu oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğrencilere değerler eğitimi konusunda önemli bir kazanım sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin önemi daha çok artmaktadır çünkü sosyal bilgiler geçmişten bugüne yaşayan bir miras olarak kültürel aktarımı sağlayan mihver derslerin başında yer almaktadır (Çiydem ve Kaymakcı, 2021 s, 180).

Eğitim sistemimiz çocuklarımız donanımlı bir şekilde hayata hazır hale getirmelidir. Sosyal hayat içinde çocuklar, haklarını ve sorumluluklarını bilmeli ve bunları en iyi şekilde yerine göre kullanabilmelidir (Beldağ ve Yaylacı, 2014). Bu bilgi ve kullanım becerileri okullarda en iyi şekilde çocuklar kazandırılabilir, öğretim programları ile istendi davranışlar edindirebiliriz. Bunun yanında geçmiş ve gelecek bağlantısını da en iyi şekilde kurmalıdır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programı oldukça fazla önem arz etmektedir. sosyal bilgiler çocuklar çeşitli uzmanlıkla kazandırarak onları topluma karşı bilinçli ve hazır hale getirmektedir (Akdağ, 2009).

Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları

Sosyal bilgiler dersi bireyin yaşadığı çevre ve toplum ile ilişki halindedir. Bu bağlamda birey içinde yaşadığı toplumun gelenek, görenek, toplumsal yapısını, geçmişini ve geleceğini öğrenme fırsatı bulmaktadır (Deveci, 2005). Sosyal bilgiler öğrenme alanları disiplinler arası bir yaklaşım sergilemektedir, disiplinler arası bir ders olduğu için sadece tarih, coğrafya derslerinden değil aynı zamanda sanat ve estetik, arkeoloji, sosyal psikoloji, afet eğitimi alanlarından da yararlanılmaktadır (MEB, 2018).

1739 Milli Eğitim Temel Kanununda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen özel amaçlar şu şekildedir (MEB, 2018)

1. İnsan ile çevre arasındaki ilişkiyi yakından uzağa ilkesini gözeterek açıklamak ve mekânı algılama becerisini en üst düzeye çıkarmak,
2. Doğadaki kaynakların tükenebileceği gerçeğini bilerek çevreye karşı farkındalık geliştirmek ve sürdürülebilir bir çevre bilincine sahip olmaları,
3. Teknolojik gelişmeleri takip ederek yaşanan değişimlerin toplumsal hayattaki yansımalarını fark etmek ve bilinçli teknoloji kullanımını sağlamak,
4. Temel iletişim becerilerini kullanabilmek
5. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren sorunlara karşı farkındalığı yüksek olmak,

Sosyal bilgiler dersinin öğrencilere kazandırması gereken özel amaçlar incelendiğinde, ülkemizde afetlerden korunmak için yapılması gereken bilgi, beceri ve tutumları geliştirmeye yönelik olduğu görülmektedir. 1. özel amaçta, öğrencilerin yaşadıkları çevreye karşı duyarlı olmaları ve mekânı algılama becerisini öğretmek, insanların çevreden bağımsız olamayacağını çevre ile etkileşimin kaçınılmaz olduğu anlatılmıştır. Öğrenciler yaşadıkları bölgelerde doğal afetlerden etkilenmekte ve bu doğal afetler ile nasıl yaşamaları gerektiğini kavramaktadır. Doğal afetler ile yaşamayı öğrenmek insanın çevre ile etkileşiminde önemli bir kazanımdır. 2. özel amaçta ise doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılması ve sürdürülebilir bir çevre için öğrencilere kazandırılması için gereken çevre bilincinden bahsedilmektedir. Doğal kaynakların korunması, çevre bilinci, afetlerden doğayı korumak ve sürdürülebilir bir çevre, bireylere kazandırılması gereken önemli bir kazanımdır. 3. özel amaç, bilişim ve teknolojiadaki değişimlerin toplumsal hayata etkisini ve bu etkinin bilinçli bir şekilde kullanılmasının faydalarını belirtmektedir. Bu bağlamda öğrencilere teknolojiyi kullanarak afetlerden korunmak için yapılması gerekenler ve afet sonrasında yaşanacak sorunları daha az bir seviyeye indirmek için bilim ve teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanmaları gerektiğini kavrarlar.

Depremlerde kayıplarımızı daha aza indirmek için teknolojik gelişmeleri takip etmeli ve bu teknolojiden daha iyi faydalanmalıyız. Depremlerde yaşanan kayıpların teknolojisi gelişen ve bu teknolojiyi eğitim sistemlerinde bütünleşmiş bir yapı ile ele alan ülkelerin ülkemize göre daha az kayıp verdiklerini görmekteyiz. 4. amaçta, sosyal

sorunların toplumsal hayattaki önemine değinilmiştir. Doğal afetler hayatımızda meydana gelen önemli sosyal sorunların başında gelmektedir. Öğrencilerin doğal afetleri ve onların yaratabileceği sorunları anlamaları için bu amacın öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. 5. özel amaçta, ülkesinde ve dünyada olan sorunlara karşı duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Deprem sadece ülkemizde değil dünyada da önemli bir sorundur. Deprem duyarlılığı öğrencilere kazandırılarak onların sorunlara karşı duyarlı ve çözüm arayan bireyler olmasını amaçlanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin amacı bireyi içinde yaşadığı toplumun sorunlarına karşı bilinçli bir hale getirmek ve bu sorunların çözümünde bireylerin aktif rol almasını sağlamak olmalıdır. Birey sorunlar karşısında çözüm ararken sosyal bilgiler dersinin birçok ders ile iç içe olması bir avantaj sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan konuların öğretilmesinde bu disiplinlerden yararlanılmaktadır.

Depremler ülkemizin önemli bir sorunudur, deprem konusunu anlatırken coğrafyadan, depremin bireyler üzerinde yaşattığı acıyı anlamak için psikolojiden, bölgelerin kalkınma sorunlarını anlamak ve çözüm üretmek için ekonomiden faydalanmak konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Demirhan, 2021). Ülkemizde üç aktif deprem kuşağı yer almakta, deprem ile sık sık karşılaşmakta ve bu sorunu aşmak için deprem ile yaşamayı öğrenmeliyiz. Deprem eğitimi bu bağlamda son derece önem arz etmektedir. Eğitim sistemimiz içerisinde deprem eğitimi sosyal bilgiler dersi içerisinde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi konularında afet eğitimi ülkemizdeki sürdürülebilir çevre bilincinin devamını sağlamaktadır.

Doğal Afetler ve Deprem

Yaşadığımız çevrede meydana gelen ve toplumun fiziksel, ekonomik ve sosyal açıdan tahribat yaşamasına neden olan normal hayatın aksamasına ve zarar görmesini sağlayan doğal kökenli olaylara doğal afet denilmektedir. Meydana gelen herhangi bir olayın doğal afet olarak adlandırılması için ölüm, yaralanma veya maddi kayıplara neden olması gerekmektedir. Dünyada meydana gelen doğal afetler incelendiği zaman 31 çeşit doğal afetin 28 tanesi meteorolojik kökenli kaynaklandığı görülmektedir. Bu doğal afetlerin önemliliği ülkelere göre değişmektedir (AFAD, 2018). Yaşanan afetlerin oluşum süresi verdiği zararlar hepsi birbirinden farklıdır. Afetler yavaş veya aniden meydana

gelmektedir. Deprem, volkanik olaylar, yıldırım ve heyelan gibi olayların ne zaman olacağını bilemediğimiz için bunlar aniden ve hızlıca meydana gelir ama kuraklık, çevre kirlenmesi gibi doğal afetler uzun bir süreç içinde kendini gösteren belirtiler ile meydana gelmektedir (Şahin, 2019) Doğal afetler sonrasında toplumsal, ekonomik ve kültürel sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunlar sonucunda insan hayatı olumsuz bir şekilde etkilenmekte maddi ve manevi kayıplar yaşamaktadır. (Yayla, 2016).

Doğal afetler için insanlar tarafından bir müdahale ile meydana gelmeyen gerçekleştiği yerde yaşam canlı ve cansız varlıklar için yaşam alanını sınırlandıran olaylar olarak yer almaktadır (Şulek ve Aktin, 2023). Meydana gelen doğal afetler içerisinde fırtına, yıldırım deprem gibi aniden gelişenler hiçbir şekilde engellenemez ama çığ ve heyelan gibi oluşumlar engellenebilir. Doğal afetlerin hepsinin yeri de tam olarak bilinmezken deprem ve volkanik püskürmelerin meydana geleceği yerler önceden bilinebilir. Bu doğal afetler başladığı zaman insani bir müdahale ile durdurulamaz ve kendi kendine durmasını beklemek gerekmektedir. Doğal afetlerin özellikleri de meydana geldiği yere ve oluşum türlerine göre değişiklik göstermektedir (Şahin, 2006).

Şahin ve Sipahioğlu (2003), doğal afetlerin özelliklerini şu şekilde belirtmektedir:

- Doğal afetler meydana geldikleri yerin doğal özelliklerine göre değişmektedir.
- Bazı doğal afetler aniden başlar ve durdurulamaz ve meydana geldikleri süreler kısa olabilmektedir.
- Bazı doğal afetlerin oluşumu için uzun sürelerin geçmesi gerekmektedir. Bu doğal afetlerin etkisi global düzeyde olup olumsuz etkileri uzun süreler devam etmektedir.
- Meydana gelen bazı doğal afetler ise daha dar alanlarda oluşumunu tamamlamaktadır. Küresel etki eden afetlere oranla oluşum süresi kısa olsa da bölgede etkileri uzun süreler devam etmektedir.
- Afetlerin meydana geldiği anda süreleri uzadıkça bölgede oluşturdıkları maddi ve manevi zararlar da çoğalmaktadır.
- Bir doğal afet oluşuktan sonra o bölgede başka bir doğal afeti de tetikleyip yeni bir doğal afetin oluşmasını sağlayabilir.

- Doğal afetler aynı zamanda doğadaki dengenin sağlanması içinde oldukça önemlidir. Meydana geldikleri yerde eğer bir can ve mal kaybına sebep olmazsa faydaları da olmaktadır.
- Doğal afetlerin meydana geldiği bölgeler de oldukça önemlidir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgeler doğal afetler karşısında daha donanımlı olup meydana gelen zararlar da daha azdır. Az gelişmiş bölgelerde meydana gelen doğal afetler daha fazla zarara neden olmaktadır.
- Doğal afetlerin birçok olumsuz etkileri vardır ve bu etkiler uzun süre kendilerini göstermektedir.
- Doğal afetler insanlar üzerinde şok ve travma etkisi bırakmaktadır.
- Doğal afetler gerçekleştiği bölgede meydana gelecek olan devlet planlamalarında olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Önceden planlanan yatırımlar o bölgede veya çevresinde yapılacak olan yatırımları etkilemektedir.
- Doğal afetler gerçekleştikten sonra bölgede temizlik sorunları çıkmaktadır. Bundan dolayı doğal afetler meydana geldikten sonra bulaşıcı hastalıkların artması ve salgın çıkması beklenen sonuçlardır.
- Doğal afetlerin köken bakımından özelliklerinin bilinmesi yapılacak çözüm ve önlemler açısından önem arz etmektedir.

Doğal Afetlerin Sınıflandırılması

Doğal afetler, oluşumlarına göre farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Dünyada gözlenen afet türleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır. AFAD tarafından dünyada meydana gelen doğal afetler aşağıda yer alan Şekil 1 de tablo halinde verilmiştir.

Şekil 1. Doğal Afetlerin Sınıflandırılması

(<https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler>)

Doğal afetler çevreye verdikleri zararlar ile büyük kayıplara neden olmaktadır. Son yıllarda meydana gelen doğal afetlere bakıldığında zaman zaman depremler ülkemizde maddi ve manevi kayıplar vermemize neden olmuş ve ülkemizin büyüme ve gelişmesinde de olumsuzluk oluşturmuştur.

Deprem

Deprem, yer kabuğunda doğal sebeplerden dolayı meydana gelen ve büyük değişimlere sebep olan yer sarsıntısı olarak adlandırılabilir (Yılmaz, 2003). Deprem yeryüzünde bulunan canlı varlığının yaşamına etki eden, canlı yaşamı için var olan yapıların yıkılmasına neden olan doğa olayıdır (AFAD, 2019) Depremin şiddeti ve derinliği oldukça önemlidir. Yer yüzüne daha yakın bir alanda meydana gelen depremlerin etki gücü daha fazla ve ortaya çıkardığı hasar oranı yüksektir. Depremler insan üzerinde birden fazla etkiye sahiptir bu etkileri incelersek bu afetin insan hayatı açısından önemini de kavramış oluruz (Altun, 2018).

Depremler yer kabuğunda oluşum türlerine göre gruplara ayrılmaktadır. Bu oluşum türleri; tektonik, volkanik ve çöküntü depremlerdir. Türkiye’de meydana gelen depremlerin büyük çoğunluğu tektonik oluşumlu depremleridir (Şahin, 2006).

Tektonik Depremler

Tektonik hareketlerin özellikle levha kaymalarının litosfer içinde yarattığı enerjinin boşalmasıyla birlikte yer yüzünde meydana gelen depremler tektonik depremler olarak adlandırılmaktadır. Dünyada meydana gelen depremlerin büyük bir çoğunluğu tektonik kökenli oluşum gösteren depremlerdir. Bu depremler yer yüzünde en fazla etkiye sahip olup en yıkıcı etkiye sahip olandır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003, s.33).

Yer kabukları levha ismi verilen parçalardan oluşmaktadır. Bu levhalar yer yüzünde sabit bir halde olmayıp hareket halindedirler. Levhalar, aldıkları kuvvetlerin etkisi ile çekme, sıkışma ve bükülme gibi hareketlerle biriktirdikleri enerji ile bir kırılma yaşarlar. Levhalar üzerinde meydana gelen bu kırılma ile tektonik depremler oluşur (Demirhan, 2021).

Pampal (1999) tektonik depremleri, fay ismini verilen kırıkların ana başlangıç noktalarından başlayarak dalgalar şeklinde yayılan titreşimler olarak adlandırmıştır. Bu bağlamda tektonik saha açısından aktif olan bu alanlarda bu tür depremler fazla meydana gelmektedir. Tektonik depremlere neden olan kırık hatlar oluşumunu tamamlamamış genç ve aktif olan hatlardır. Türkiye de meydana gelen depremler üç başlık altında incelenir; sığ, orta ve derin depremler. Ülkemizde meydana gelen depremlerin büyük bir çoğunluğu sığ ve çok sığ odaklı depremlerdir. Bu depremler dar bir alan içinde şiddetli bir etkiye sahip olduğu için yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Ülkemizde meydana gelen orta ve derin odaklı depremler ise geni bir alana yayılmakta ve enerjilerini de bu paralelde yaydıkları için etkileri daha az hasarlar oluşturmaktadır.

Volkanik Depremler

Volkan püskürmeleri veya magmanın yerin derinliklerinde sürtünmeleri sırasında oluşan yer sarsıntılarına volkanik kökenli depremler denilmektedir. Bu depremlerin dağılışı volkanik olayların dağılışı ile aynı paralelde oluşmaktadır. Bu depremlerin oluşturduğu etki ve hasarlar tektonik depremlere göre oldukça azdır (Şahin ve Sipahioğlu,

2003). Volkanik depremler birkaç şekilde meydana gelmektedir. Bunlardan bir tanesi tektonik hareketler sonrasında meydana gelen levha hareketleridir. Tektonik hareketler sonucunda levhalar yer değiştirmeye başlar ve yer altında oluşan çatlaklardan lavlar yer yüzüne doğru akmaya başlar. Meydana gelen bu tektonik hareketler volkanik patlamaların meydana geldiği zamana gelebilir. Volkanik depremlere neden olan bir diğer olay ise lav akıntıları sırasında meydana gelen enerji yayılımından kaynaklanmaktadır. Bir diğer sebep ise yer altında meydana gelen gaz sıkışmalarının oluşturduğu patlamalardır (Çokcan ve Çokcan, 2003).

Çöküntü Depremler

Yeraltında, tuz, kireçtaşı, jips vb. mineral ve kayalardan oluşan bölgelerde, bu minarellerin su ile temas etmesi sonucunda büyük yeraltı boşlukları meydana gelmektedir. Mağaraların üstte meydana gelen yükü taşıyamaz hale gelmekte ve çökmeler yaşanmaktadır. Bu çökmeler sonucunda meydana gelen sarsıntılardan oluşan depremlerdir. Bu depremler tektonik ve volkanik depremlere göre daha az enerjiye sahip olduğu için önemli hasarlar ortaya çıkarmamaktadır (Pampal, 1999 :s41). Karstik arazilerde çözünmeye dayalı oluşan bu sarsıntıların etki alanları çökmelerin meydana geldiği alanlar ile sınırlı kalmaktadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2002).

İnsanların Neden Oldukları Depremler

Yapay göllerin ve barajların inşaatı sırasında ortaya çıkan sismik faaliyetler basıncın artması, maden arama çalışmaları ile bölgede yaşanan sismik aktiviteler yer yüzünde küçük depremlere neden olmaktadır. Meydana gelen bu depremler beşeri faaliyetler sonucu ortaya çıkan depremlerdir (Şenaslan, 2010).

Türkiye’de Deprem

Yer yüzünde kırıklı yapıların oluşturduğu deprem hattı iki kuşak halinde oluşmaktadır; Pasifik deprem kuşağı ve Akdeniz-Himalaya deprem kuşağı. Türkiye Alp Himalaya deprem kuşağında bulunmaktadır. Alp dağlarının oluşumu Asya ile Avrupa kıtalarının birbirlerine karşı göreceli hareketi sonucu oluşan sıkıştırıcı kuvvetlerin etkisi ile gerçekleşmiştir (Aksoy ve Sözen, 2014). Verilere baktığımız zaman doğal afetler içerisinde en fazla etkiye sahip olan doğal afet deprem olmuştur.

Türkiye'nin tektonik haritasına baktığımız zaman toprakların %98'i deprem bölgesi olarak belirlenmiştir. Bu durum, dünyanın tektonik yapısı ve Türkiye'nin bu tektonik yapı içindeki coğrafi konumuyla doğrudan ilişkilidir (Genç, 2007, s. 205). Türkiye'nin deprem riski taşıyan ana bölgeleri, Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı olarak belirlenmiştir. Bu fay hatları ülkenin farklı bölgelerinde bulunmakla birlikte, en büyük riski kuzey anadolu fay hattı oluşturmaktadır (Kadılar ve Solmaz, 2012). Türkiye genç oluşumlu bir arazi yapısına sahip olduğu için sık sık depremler meydana gelmekte ve bu depremler can ve mal kayıplarına neden olmaktadır (Özkul ve Karaman, 2007). Ülkemizde son yıllarda meydana gelen 6.0'dan büyük depremler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Aletsel Büyüklüğü 6.00'dan Büyük Olan Depremler ($M_s \geq 6.0$)

Tarih	Yer	Büyüklük (M_s)	Kayıplarımız
17 Ağustos 1999	Gölcük, Kocaeli	7,8	17.118
12 Kasım 1999	Düzce	7,5	894
1 Mayıs 2003	Bingöl	6,4	177
8 Mart 2010	Karakoçan, Elâzığ	6,1	41
23 Ekim 2011	Tabanlı, Van	7,2	604
24 Ocak 2020	Sivrice, Elâzığ	6,8	44
6 Şubat 2023	Elbistan, Kahramanmaraş	7,6	53,537
	Pazarcık, Kahramanmaraş	7,7	

Ülkemizin büyük bir çoğunluğu deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Bu riski bilmemize rağmen deprem bölgesine uygun yapılar inşa etmemekte ve yaşam biçimimizi depreme göre uyarlamamaktayız. Depremle yaşama biçimini öğrenemediğimiz için deprem birçok kişinin hayatını kaybettiği doğal afet olmaktadır (Doğan, 2017).

Türkiye'de Deprem Kuşakları

Türkiye, ana deprem hatlarından biri olan Alp-Himalaya Deprem Kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde, Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı, olmak üzere üç ana fay zonu bulunmaktadır (Demirkaya, 2007).

Kuzey Anadolu Fay Hattı

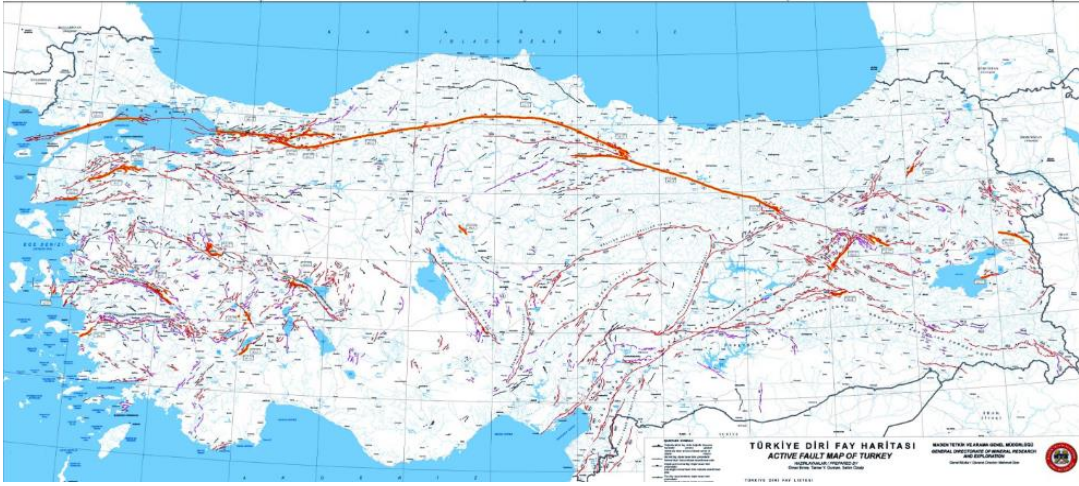
Türkiye'nin kuzey kesiminde doğu-batı uzantısında olan kuzey Anadolu deprem kuşağı yaklaşık 1500 km uzunluğundadır. Bu fay hattı Saros körfezinden başlar ve doğu Anadolu bölgesindeki Aras vadisine kadar uzanmaktadır. Bu fay hattı dünyanın en aktif fay hatlarından biridir ve zaman zaman büyük hasarlara neden olan depremler meydana gelmektedir (Doğan, 2017).

Batı Anadolu Fay Hattı

Ülkemizin batı bölgesinde etkili olan, doğu-batı yönünden uzanan fay kuşağıdır. Bu fay hattı kuzey-güney doğrultusunda uzanan birçok faydan oluşmaktadır. Ege bölgesi kıyılarında, Marmara denizi, Saros, Edremit, İzmit körfezlerinde, Gediz, Büyük ve Küçük Menderes civarında, Amik Ovası doğrultusunda ilerlemektedir. Bu fay hattının geçtiği deprem bölgelerinden Marmara denizi çevresi, Ege kıyıları, Gediz, Menderes vadileri, Türkiye' de ki tahribat oranı yüksek olan 1. Derece deprem bölgelerini kapsamaktadır (Doğan, 2017)

Doğu Anadolu Fay Hattı

Türkiye'nin doğu bölgesinde etkili olan ve içinde birçok kırıklı fay hattını bulunduran büyük fay hattına Doğu Anadolu Fay Hattı denilmektedir. Ölü Deniz kırıklı yapısı boyunda ilerleyen hat, ülkemizde Kahramanmaraş üzerinden kuzeydoğu yönüne devam eder, Elâzığ, Bingöl, Erzurum Karlıova bölgesinde sonlanır (İmamoğlu ve Çetin, 2007). Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Merkezi tarafından Türkiye'nin deprem bölgeleri belirlenmiştir. Bu deprem bölgeleri aşağıdaki haritada yer almaktadır.

Şekil 2. Türkiye Diri Fay Hattı Haritası

(<https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/yenilenmis-diri-fay-haritalari>)

Deprem Eğitimi ve Deprem Bilinci

Deprem eğitimi ve deprem bilinci iki farklı kavramı ifade etmektedir. Bu kavramları farklı ele alınsa da aslında gerçekleşmesi için birbirine ihtiyacı olan kavramlardır. Bir toplumda sağlıklı bir deprem bilincinin oluşabilmesi için etkili bir deprem eğitimine ihtiyaç vardır. Deprem eğitimi yeterli olmazsa deprem bilincinden söz edemeyiz (Çakar, 2008).

Ülkemizde geçmişten bugüne birçok deprem meydana gelmiştir. Bu depremler içinde Marmara depremi daha büyük öneme sahiptir çünkü bu depremin sonucunda toplumsal ve bireysel olarak bir çok sorunla karşılaşmaya başladık (Gezer ve Şahin, 2022). Marmara depreminin bize öğrettiği bir diğer gerçek ise ülkemizde bir deprem eğitimi kültürünün olmadığıdır. Bu depremde yaşadığımız kayıpların çok fazla olması deprem eğitiminin önemini gündeme getirmiştir (Öcal, 2011).

Deprem eğitimine en temel nokta olan yer kabuğunun yapısından başlanmalı ve depremin oluşum yapısını kavratan, deprem sonrasında meydana gelecek zararları ve bu zararlardan korunma yollarını öğretim konusu içine alan bir eğitim süreci planlanmalıdır.

Okullarda bu konu hakkında detaylı ve çağdaş bir eğitim verilerek deprem olgusunu daha iyi kavratılabiliriz (Öcal, 2005). Deprem eğitimi, temel olarak en ilk basamak olan okul öncesi dönemde öğrencilere verilmeye başlanmalı ve hayat boyu

devam eden bir süreci kapsamalıdır. Deprem eğitiminin en kapsamlı ve çağdaş şekilde verileceği yerler okullardır (Karakuş, 2014). Okul dışında deprem hakkında meydana gelen öğrenmelerin bireyler üzerinde yanlış öğrenmeler ve kavram yanlışlıklarına neden olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda deprem hakkında doğru ve işlevsel bilgi öğrenmek için eğitim kurumlarının önemi fazladır (Tsai , 2001).

Deprem bilinci öğrencilere depremin doğal bir olay olduğunu, bu doğa olayı karşısında gerekli önlemlerin alınması durumunda meydana gelebilecek zararların en az seviyeye düşeceğini, deprem öncesinde, deprem anında ve deprem sonrasında ne yapmaları konusunda farkındalık kazandırma sürecidir (Öcal 2005, s. 171).

Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde, çocuklarda bir konu hakkında bilgi eksiği olduğu zaman o olay karşısında kaygı ve korku davranışlarının arttığı gözlemlenmiştir sonucuna ulaşılmıştır (Rahman,2019). Deprem bilinci hakkında bilgi düzeyinin artması ile çocuklarda meydana gelecek kaygı ve korku düzeyi de azalacaktır. Eğitim programları ile verilecek olan deprem eğitimi çocukların depreme karşı bilinçlenmesini sağlayarak toplumu da daha bilinçli bir hale getirecektir (Çakar, 2008).

Deprem dikkate almamız gereken en önemli doğal afetlerin başında gelmektedir. Gelişmiş ülkelerin deprem politikaları incelendiği zaman, depremin bir doğal afet kavramı olmaktan çıktığını görmekteyiz. Deprem eğitimi ve deprem bilincinin eğitim politikası içinde yer alarak halka daya iyi şekilde öğretilmesi deprem ile yaşama fikrini ortaya çıkarmıştır (Demirci ve Yıldırım, 2015). Deprem kuşakları hattında olan ülkeler için depremle yaşamak kaçınılmaz bir gerçektir bu yüzden deprem öncesi, deprem anı ve sonrasında neler yapılması gerektiği konusunda halk her türlü senaryo ile bilinçlendirmeli. Türkiye gibi deprem ülkelerinde deprem eğitimi ve deprem bilinci oldukça önemli. Deprem sonrası haberlere baktığımız zaman panik anında kendini camdan atan birçok vatandaş görmekteyiz (Özey, 2000).

Ülkemizde son yıllarda meydana gelen depremler bize acı tecrübeler ile göstermiştir ki depremlerde meydana gelen kayıplarımızın en önemli nedenlerinden biri de depremin şiddetinden ziyade depremden korunma ilkelerini tam olarak yerine getirmemiz olmuştur. Depremin en sık yaşandığı bölgeler doğal olarak fay hatlarının doğrultusunda uzanan yerleşim bölgelerinde olmaktadır. Bu yerleşim yerlerinde

yapılacak olan binaların son deprem yönetmeliğine göre yapılmış olması gerekmektedir. Bilinçsiz şekilde yapılan çok katlı binalar, uygun olmayan arazilere kurulan yerleşim yerleri depremin maddi ve manevi zararlarını daha çok hissetmemize neden olmaktadır (Özdemir, Ertürk, Güner ve Koca, 2002).

Türkiye dünyanın aktif deprem kuşakları içinde yer almaktadır. Ülkemizde depremin meydana getireceği zararları en az seviyeye indirmek için okullarda deprem eğitimiyle deprem öncesinde, deprem anında ve sonrasında yapılacaklar için deprem bilinç kazandırılmalıdır (Öcal, 2005, s. 169). Toplumlarda deprem bilinci oluşturmak son derece zor bir süreçtir. Bu bağlamda okullarda öğretilen birkaç konu başlıkları yeterli gelmemektedir. Deprem bilinci oluşturmak için öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri göz önüne alınmalı, öğrenmeyi daha kalıcı hale getirmek için anlamlı öğrenmeler sağlanmalıdır. Bu konuda en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilere deprem bilinci oluşturması için önce kendileri bu konu hakkında yeterli ve güncel bilgilere sahip olmalıdır. Öğretmenler bu konudaki eksiklerini gidermek için eğitimlere katılmalı güncel öğrenme yöntemlerini takip etmelidir (Çakar, 2008).

Türkiye deprem gerçeği ile sık sık karşı karşıya gelmekte son yıllarda yaşamış olduğumuz 24 Ocak Elâzığ depremi ve son olarak 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri bize deprem ülkesi olduğumuzu tekrar göstermiştir (Yükseler, 2019). Afetler konusunda bilinçli bir toplum oluşturmak için Türkiye’de devam etmekte olan birçok proje bulunmaktadır. AFAD, ülkemizde meydana gelecek deprem için halkı bilinçlendirecek projeler başlatmıştır. Bu bağlamda yapılan projeler “Afete Hazır Türkiye”, “Afete Hazır Okul”, “Afete Hazır Gönüllü Gençler” ve Milli Eğitim Bakanlığının her ilde 25 öğretmenden oluşan arama kurtarma ekibi olan AKUB gibi projeler ile toplumun her kesiminde bir farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır (AFAD, 2014).

Deprem karşısında toplumu bilinçli hale getirmek alacağımız en mühim önlemdir. Bu bilinçlendirmeyi yapmak için birçok proje başlatılmıştır. Afete Hazırlık Derneği (AHDER) 2004 yılının nisan ayında başta İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile imzalamış olduğu “Depreme Hazır Bir Milyon Çocuk” projesini başlatmıştır. Bu proje başta İstanbul’da başlamış daha sonra ülke geneline yayılmıştır (AHDER, 2023). Türkiye Deprem Vakfı’nın yapmış olduğu önemli projeler de bulunmaktadır. Bu projelerden bir tanesi de “Depreme Duyarlı Olmak” tır. Bu proje deprem bilinci oluşturmak için mobil

deprem aracı ile illeri gezmekte, deprem anında yapılması ve yapılmaması gereken davranışları yaşıntı yoluyla kazandırmaya çalışmaktadır. Bu sayede depreme karşı farkındalık oluşturmak hedeflenmiş (Deprem Similasyon Sist., 2012).

Deprem Öncesinde Yapılması Gerekenler:

Depremden öncesi bazı önlemler alarak maddi ve manevi kayıplarımızı daha az bir seviyeye indirebiliriz. Bu önlemler aşağıda yer almaktadır (AFAD, 2019).

- Yaşadığımız binaların depreme dayanıklılık testi yapılmalıdır.
- Mesken inşaatlarının yapıldığı arazi yapıya elverişli olmalıdır.
- Deprem öncesinde konutların deprem sigortası yapılmalıdır.
- Ev veya iş yerinde bulunan eşyalar sabitlenmelidir.
- Depremden sonra kullanmak için bir deprem çantası hazırlanmalı ve bu çanta evin ulaşımı kolay bir yerde olmalıdır.
- İmar planları dikkatli şekilde incelenmeli ve belediyeler buna göre izin vermelidir.
- Deprem anında nasıl bir yol izleneceği hakkında tatbikatlar yapılmalıdır.
- Deprem sonrasına nerede toplanılacağı kararlaştırılmalıdır.
- Temel ilk yardım eğitimi alınmalıdır.

Deprem Anında Yapılması Gerekenler:

- Deprem sırasında yapılması gerekenler aşağıda yer almaktadır (AFAD, 2019).

Deprem Sırasına Okulda Bulunuyorsanız:

- Deprem anında öncelikli olarak panik yapmamalı ve pencerelerden uzak durmalıdır.
- Çök-kapan-tutun tekniği uygulanıp korunaklı bir hal alınmalıdır.
- Okul binasının duvarlarından uzak durmalı eğer hareket alanı bulunursa eğer açık alanda durulmalıdır.

Deprem Sırasında Binada Bulunuyorsanız:

- Sakin bir şekilde panik yapmadan sağlam bir masanın altında durulmalıdır.
- Deprem devam ederken binadan çıkılmaya çalışılmamalıdır.
- Balkon ve pencerelerden uzak durup asansör kullanılmamalıdır.
- Deprem sona erdiği zaman dikkatli bir şekilde bina terk edilmeli artçı depremlerin etkisi sürebilmektedir.

Deprem Sırasında Enkaz Altında Mahsur Kaldıysanız:

- Sakin kalınarak bulunulan yer tahmin edilmelidir.
- Bulunulan yerde oksijen almak için alan kontrolü yapılmalıdır.
- Hazırlanılan deprem çantası varsa ona ulaşılmalıdır.
- Çıkarabilecek sesler ile kurtarma ekiplerine haber verilmelidir.

Deprem Sonrası Yapılması Gerekenler:

- Deprem arama kurtarma ekipleri binaların kontrolünü yaptıktan sonra binalara girilip su, doğal gaz ve elektrik hattı kapatılmalıdır.
- Depremde zarar gören binalarsan uzak durulmalıdır.
- Zorunlu olmadıkça telefonlar meşgul edilmemelidir.
- Salgın hastalıklar meydana gelemsin diye bölgede hijyen önlemleri alınmalıdır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem

Sosyal bilgiler dersin ülkemizde meydana gelen doğal afetler hakkında öğrencilere farkındalık kazandıracak önemli mihver derslerden biridir. Bu ders kapsamında öğrenme alanlarında deprem konusu yer almaktadır. Doğal afetler hakkında yer alan kazanımlar aşağıda belirtilmiştir;

- 4.3.6. Afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli hazırlıkları yapar.
- 5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.
- 5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.
- 7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında deprem; yer kabuğunun derinliklerindeki katmanlarının kırılarak yer değiştirilmesiyle ortaya çıkan sarsıntı oluşturan hareketlerdir. Deprem hakkında önceden bir haber alınma

madığı ve ani geliştiği için tehlikeli bir doğal afet olduğu da ifade edilmektedir. Ülkemizin dünyanın önemli deprem kuşaklarından birinde yer aldığını can ve mal kaybına neden olan önemli bir doğal afet olduğu da yer almaktadır. 4. Sınıf ders kitabında Türkiye deprem bölgesi haritasına yer verilmiş ve bu harita deprem derecelerine göre bölgelere ayrılarak verilmiştir. Ders kitabında son yıllarda meydana gelen depremlerden ve zararlarından da bahsedilmiştir. Deprem için bir diğer önemli husus olan binaların sağlam olmasının avantajlarından bahsedilip ve deprem eğitiminin önemine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda deprem öncesi, deprem anı ve deprem sonrasında nelerin yapılması gerektiği görseller ile anlatılmıştır (Tüysüz, 2020).

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında deprem; yer kabuğu üzerinde meydana gelen ani kırılmalar sebebiyle yer yüzünde oluşan sarsıntılar şeklinde tanımlanmaktadır. Ülkemizde meydana gelen en önemli doğal afet olduğundan bahsedilip ülkemizin %96'sının deprem fay hatları üzerinde olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda ülkemizin deprem risk haritası verilmiş ve doğal afetler zamanında faaliyet gösteren AFAD'dan bahsedilmiştir. Depremler ülkemizde aynı zamanda manevi bir dayanışmayı da ortaya çıkarmıştır. Böyle durumlarda ortaya çıkan dayanışma ve yardımlaşma değerlerinden bahsedilmektedir (Şahin, 2018).

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında deprem; dünyada meydana gelen etkileri bakımından en fazla can ve mal kaybına neden olan doğal afet olarak tanımlanmıştır. Son 20 yılda dünyada meydana gelmiş büyük depremler olan; Endonezya, Haiti, Japonya ve Nepal depremlerinden bahsetmiştir. Depremler sonrasında ülkelerin birbirlerine nasıl destek olduğunu, 2011 yılında Van depreminde ülkemize yardım etmelerinden bahsedilmiştir. Deprem bölgelerinde konut yapımının önemi vurgulanmış ve dayanaklı evlerin avantajı anlatılmıştır. Deprem anında yapılması gerekenlerin anlatılarak halkı bilinçlendirmek, kurtarma ekipleri kurulması gerektiğini vurgulamıştır (Gültekin, Akpınar, Nohutcu, Özerdoğan ve Aygün, 2019).

Ders kitaplarında deprem konusunun yer alma durumuna bakıldığında zaman 4., 5., ve 7. sınıf ders kitaplarında konu hakkında bilgilerin yer aldığı belirtilmiş fakat 6. Sınıf ders kitabı incelendiğinde zaman deprem hakkında bir kazanıma rastlanmamıştır. Deprem hakkına yer alan kazanımlara bakıldığında zaman 4. sınıf ders kitabında konu hakkında detaylı anlatım yapılmıştır. 5. ve 7. sınıf öğrenme alanlarında konudan bahsederken güncel verilerde yer verildiği görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşlerin değerlendirildiği bu çalışma hem nitel hem de nicel çalışmadan oluşan karma desenin uygulandığı bilimsel bir araştırmadır. Karma yöntem araştırması hem nicel hem de nitel verilerin toplanarak birbiriyle bütünleştirildiği ve sonra da bu bütünleştirmenin avantajları çerçevesinde sonuçların çıkarıldığı bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2021). Karma yöntemlerin amacı, bir olgunun daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için hem nitel hem de nicel yöntemlerin avantajlarını kullanmaktır.

Bu araştırmada, karma yöntem desenlerinden sıralı-açıklayıcı tasarım kullanılmıştır. Bu desende nicel ve nitel veriler birlikte toplanarak verilerin birbirlerini destekleyip desteklemediklerine bakılmaktadır (Eğmir, 2019; Sönmez ve Alacapınar, 2018). Bu desende nitel ve nicel süreç eş zamanlı olarak yürütülür ve yöntemlere eşit öncelik verilir. Analiz yapılırken nitel ve nicel araştırmalar birbirinden ayrı tutulur fakat genel yorumlama yapılırken sonuçlar birleştirilir (Creswell, 2021).

Bu araştırmanın nicel boyutunda genel tarama deseni kullanılmıştır. Tarama araştırmaları bir konu ya da olaya ilişkin olarak katılımcıların görüş, ilgi, yetenek, beceri, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019). Geçmişteki bir durumu ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlar, tarama modelleri olarak isimlendirilir. Genel tarama modellerinde, çok sayıda elemandan oluşan evren hakkında genel bir kanıya varmak için evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir örneklem üzerinde tarama düzenlenir (Karasar, 2015). Bu taramalar standart bir form ya da formlar aracılığıyla düzenlenir (Robson, 2015). Tarama modeli, ihtiyaç analizi yapma, program değerlendirme, tutumları ölçme, davranış ve eylemleri bir örneklem üzerinden basitçe tanımlama gibi çeşitli amaçlar için kullanılır (Hocaoğlu ve Akkaş-Baysal, 2019).

Bu araştırmanın nitel boyutunda durum çalışması yöntemlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması yöntemi, araştırılan bir konunun derinlemesine incelenmesine fırsat veren, bazı genel teorilerin aydınlatılmasını amaçlayan, çalışmanın odağında ne, nasıl ve niçin soruları olduğunda tercih edilen bir yöntemdir (Kaleli Yılmaz, 2015). Bütüncül tek durum desenlerinde bir birey, bir kurum, bir program gibi tek bir analiz birimi vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013)

Çalışma Grubu, Evren, Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Elâzığ İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan 205 sosyal bilgiler öğretmenin tamamı yer almıştır. Bu çalışma için özel okullarda görev yapan 38 sosyal bilgiler öğretmenin de görüşleri alınmıştır. Bu evreni temsil etmeye yönelik 243 Sosyal Bilgiler öğretmeni çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin cinsiyet, mezun oldukları bölüm, eğitim düzeyleri, depremi yaşama durumları, yaş ve hizmet süreleriyle ilgili bilgiler aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Anket Çalışmasında Yer Alan Katılımcıların Kişisel Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

		f	%
Eğitim Durumu	Lisans	185	76,1
	Yüksek Lisans	55	23,6
	Doktora	3	1,2
Cinsiyet	Kadın	114	46,9
	Erkek	129	53,1
Mezun Olunan Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	206	84,8
	Tarih Bölümü	29	11,9
	Coğrafya Bölümü	8	
Yaş	25-30	36	14,8
	31-40	123	50,6
	41-50	76	31,3
	51-55	8	3,3
Öğretmenlik Kıdem Yılı	1-5 Yıl	44	17,5
	6-10 Yıl	76	30,3

	10 Yıl üzeri	123	49,0
Depremi Yaşama Durumu	Evet	230	95,0
	Hayır	13	5,0
Aldıkları Deprem Eğitimi	Okul Tabanlı Afet Eğitimi	70	28,8
	Afet Farkındalık Eğitimi	68	28
	İlk Yardım Eğitimi	36	14,8
	Okullarda Afet Eğitimi	35	14,4
	Afet Eğitimi	34	14

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (185) “Lisans”, 55 katılımcı “Yüksek Lisans”, 3 kişi “Doktora” mezunudur. Katılımcıların 129’u erkek, 114’ kadındır. Bu katılımcıların büyük çoğunluğu (206) “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği” mezunu, 29 kişi “Tarih Bölümü”, 8 kişi ise “Coğrafya Bölümü” mezunudur. Meslekte görev süreleri “1-5 yıl” 44 kişi, “6-10 yıl” 76, “10 yıl ve üzeri” katılımcı sayısı 123 kişidir. Bu katılımcıların hepsi milli eğitim kapsamında hizmet içi eğitimlerde deprem eğitimi aldığını belirtmiş 70 kişi Okullarda Afet Eğitimi, 68 kişi Afet Farkındalık Eğitimi, 36 kişi İlk Yardım Eğitimi, 35 kişi Okullarda Afet Eğitimi, 34 kişi ise Afet Eğitimi aldığını belirtmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formuna katılan çalışma grubunun cinsiyet, mezun oldukları bölüm ve mesleki kıdem yılları aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

<i>Katılımcı Kodu</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Yaş</i>	<i>Mezun Olunan Bölüm</i>	<i>Kıdem Yılı</i>
Ö1	E	40	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	12
Ö2	E	37	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	10
Ö3	K	44	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	17
Ö4	E	50	Tarih Bölümü	22
Ö5	E	54	Tarih Bölümü	27
Ö6	K	38	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	10
Ö7	E	34	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	7
Ö8	K	51	Tarih Bölümü	22
Ö9	K	42	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	13

Ö10	K	46	Tarih Bölümü	18
Ö11	E	33	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	6
Ö12	E	40	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	14
Ö13	K	47	Coğrafya Bölümü	22
Ö14	E	52	Coğrafya Bölümü	25
Ö15	K	38	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	11
Ö16	E	40	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	13
Ö17	K	43	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	17
Ö18	K	41	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	15

Tablo 2 incelendiği zaman sosyal bilgiler öğretmenlerinin 10'u (%55) kadın, 8 (%45) erkektir. Araştırmaya katılma gönüllülük ilkesi doğrultusunda olduğu için cinsiyet oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları 30 ile 52 arasında değişmektedir. Mezuniyet durumlarına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenliğinden mezun olanların oranı daha fazladır 12(%67). Tarih Bölümünden mezun katılımcılar 4(%22), Coğrafya Bölümünden mezun katılımcıların oranı ise 2(11) kişidir. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 5 ile 25 yıl arasında değişmektedir. Verilerin sunumu yapılırken katılımcıların kimliğini korumak amacıyla, öğretmenlerin ifadeleri Öğretmen-1 (Ö1..Ö2..Ö18) şeklinde numaralandırılarak bulgular kısmında bu şekilde verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada karma yöntem çalışması kullanılmıştır. Karma yöntem nicel bölüm ve nitel bölüm için farklı veri toplama araçlarından faydalanılmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel bölümünde kullanılan veri toplama araçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Anket

Araştırmanın nicel bölümünde veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket, belirli bir konu ile saptanmış hipotezler veya sorulara bağlı olarak bir evren ya da örneklem oluşturan kaynak kişilere sorular sormak amacıyla sistematik bir şekilde veri

elde etme yöntem olarak adlandırılmaktadır. Anketler, bir konu hakkında yazılı olarak verilerin alınmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.140).

Bu araştırmanın verileri Elâzığ, il genelindeki kamu ve özel ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini öğrenmeye yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anketten elde edilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümünü oluşturan alanlar için veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan “Sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği” anket formu ile elde edilmiştir. Araştırma soruları ilgili alan yazın taranarak konu ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin fikirlerini belirlemek amacıyla 34 soruluk anket hazırlanmıştır. Verilerin toplandığı anket formu beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özelliklerini elde etmek için 7 soru yöneltilmiştir. İkinci bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminde önemine ilişkin görüşleri hakkında 7 soru sorulmuştur. Üçüncü bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin becerilere etkisine ilişkin görüşleri hakkında 18 soru sorulmuştur. Dördüncü bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin deprem eğitimiyle ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine yönelik görüşleri hakkında 5 soru sorulmuştur. Çalışmanın beşinci ve son bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem etiğine etkisine yönelik görüşleri hakkında 4 soru sorulmuştur. Ankette kullanılan 5’li likert tipi derecelendirme; hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) seçeneklerinden oluşmaktadır (Ek.1).

Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu

Araştırmanın nitel bölümünde ise veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu konu üzerinde bir noktaya odaklanırken aynı zamanda o konu hakkında görüşme esnasında ayrıntılı sorular sorulmasına imkân vermektedir. Bu bağlamda katılımcılar kendilerini daha rahat ifade etmekte ve konu hakkında derinlemesine bilgi aktarabilmektedir (Büyüköztürk, ve diğerleri, 2019, s.159).

Araştırmada kullanılan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini (cinsiyet, yaş, üniversiteden mezun olunan bölüm, hizmet yılı) belirten sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların sosyal bilgiler dersinin deprem etiği ve deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşlerini öğrenmek amacıyla 6 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırma için hazırlanan veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formunun 6 sorusu uzman görüşü alınarak son düzenlemeleri yapıp çalışmada kullanılmıştır (Ek.2).

Veri toplama süreci

Sosyal bilgiler dersinin deprem etiği ve deprem bilinci oluşturmadaki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi için hazırlanan anket formu, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Elâzığ İl Valiliği üzerinden alınan izin ile il geneli milli eğitim müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin online olarak doldurdukları anket ile toplanmıştır. Anket çalışmasına il milli eğitim müdürlüğüne bağlı özel okullar dahil olmak üzere gönüllülük esası ile 243 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır.

Araştırmanın nitel verilerine ulaşmak için görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme; araştırmacı ve katılımcı arasında sözlü iletişim modelinin kullanıldığı veri toplama tekniğidir. Araştırmaya konu olmuş çalışmanın farklı yönlerini kapsayan, cevapların detaylı şekilde anlatılmasına olanak sağlayan, katılımcılar ile görüşme yaparak veri toplama olanağı sağlamaktadır (Karasar, 2023). Katılımcılara görüşme esnasında araştırmacı tarafından sorulan sorular ile görüşme daha fazla detaylandırılabilir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda uygulanan anket verilerinin analiz çalışmasını yapmak için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programının 24.0 versiyonu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde, SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde hangi testlerin kullanılmasına yönelik olarak normallik testi uygulanmış, normallik testi sonuçlarına göre parametrik veya parametrik olmayan testlerin kullanımına karar kılınmıştır. Bu bağlamda verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine yönelik yapılan testte; katılımcı sayısı 50'den büyük ise Kolmogorov

Smirnov testi, katılımcı sayısı 50'den küçük ise Shapiro-Wilk testi kullanılmaktadır. Kolmogorov Smirnov testinden elde edilen sonuçlara göre, p anlamlılık değeri 0,05'ten küçük olmasından dolayı verilerin normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Bunun sonucunda parametrik olmayan testlerden, Mann Whitney U-Testi, Kruskal Wallis H-Testi katılımcılardan elde edilen veri setinin analizinde kullanılmıştır.

SPSS programı ile anket sonuçlarının frekans(f) ve yüzdelikleri (%) tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Verilere betimsel istatistik test teknikleri kullanılarak ulaşılmıştır. Anketin, Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminde önemine ilişkin görüşleri nelerdir? alt boyutunun (Cronbach Alfa) güvenilirlik katsayısı .97, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin becerilere etkisine ilişkin görüşleri alt boyutunun (Cronbach Alfa) güvenilirlik katsayısı .95, Sosyal bilgiler öğretmenleri deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli görüyorlar? alt boyutunun (Cronbach Alfa) güvenilirlik katsayısı .90, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem etiğine etkisine yönelik görüşleri alt boyutunun (Cronbach Alfa) güvenilirlik katsayısı .80, olarak bulunmuştur.

Araştırmada öncelikle öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler daha sonra bilgisayar üzerinde Microsoft Word dosyasında düzenlenmiştir. Araştırmada verilerin analiz edilmesinde içerik düzenleme yaklaşımı kullanılmıştır. İçerik analizi, ulaşılan hedefleri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde ulaşılmak istenen, birbiri ile benzerlik gösteren verileri kavramlar ve temalar ışığında kategorilere ayırmak ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenleyip yorumlama yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.240). Katılımcıların sorulara vermiş oldukları cevaplara öncelikle bir kategoride toplanmış ve kod çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Araştırmada tüm katılımcılar için "Ö" kısaltması kullanılmış ve numaralandırma yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda verilerin analiziyle elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda bir bütün halinde verilmiştir. Elde edilen bulgulardan sonra veriler tartışıp yorumlanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine, deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin cinsiyete göre belirlenmesi aşağıdaki Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Deprem Eğitiminde Önemi	Erkek	129	121,56	15681,50	7296,500	,915
	Kadın	114	122,50	13964,50		
	Toplam	243				
Depreme İlişkin Becerileri	Erkek	129	125,31	16164,50	6926,500	,434
	Kadın	114	118,26	13481,50		
	Toplam	243				
Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördükleri	Erkek	129	122,39	15788,00	7303,000	,926
	Kadın	114	121,56	13858,00		
	Toplam	243				
Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşleri	Erkek	129	125,57	16198,50	6892,500	,390
	Kadın	114	117,96	13447,50		
	Toplam	243				
Genel Ortalama	Erkek	129	124,28	16058,50	7032,500	,558
	Kadın	114	119,19	13587,50		
	Toplam	243				

Anket verilerinde normal dağılım sağlanamadığı için cinsiyete göre Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4’e göre; 129 erkek 114 kadın sosyal bilgiler öğretmeninden oluşan 243 kişilik grupta, erkekler ve kadınların sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitimine, depreme ilişkin beceriler kazandırmaya, sosyal bilgiler öğretmenlerinin beceri kazandırmada kendilerini ne derece yeterli gördüklerine ve deprem bilinci ve deprem etiği oluşturmadaki etkisine yönelik görüşlerinde anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için Mann-

Whitney U testinin sonucuna göre erkekler ve kadınların görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine, deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin mezun olunan bölüme göre belirlenmesi aşağıdaki Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Mezun Olunan Bölüme Göre Kruskal Wallis H Testi

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P
Deprem Eğitiminde Önemi	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	206	124,42	2	1,856	,395
	Tarih Bölümü	29	106,36			
	Coğrafya Bölümü	8	116,38			
	Toplam	243				
Depreme İlişkin Becerileri	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	206	124,01	2	1,425	,490
	Tarih Bölümü	29	114,21			
	Coğrafya Bölümü	8	96,50			
	Toplam	243				
Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördükleri	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	206	124,16	2	1,407	,495
	Tarih Bölümü	29	111,88			
	Coğrafya Bölümü	8	103,13			
	Toplam	243				
Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşleri	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	206	127,10	2	7,655	,022*
	Tarih Bölümü	29	96,41			
	Coğrafya Bölümü	8	83,38			
	Toplam	243				
Genel Ortalama	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	129	126,01	2	4,486	,106
	Tarih Bölümü	29	101,43			
	Coğrafya Bölümü	8	93,31			
	Toplam	243				

* $p \leq 0.05$

Tablo 5'e göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinin, deprem etiğine yönelik görüşleri, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. ($\chi^2_{(3)} = 7,655$, $p \leq 0,05$). Gruplar arası farklılaşma incelendiği zaman Sosyal Bilgiler eğitimi programında mezun olan öğretmenler, Tarih Bölümü ve Coğrafya Bölümünden mezun olup da sosyal bilgiler öğretmenliği alanına geçen öğretmenlere göre vermiş olduğu cevaplar deprem etiği öğretimi konusunda daha fazla etkili olduğu belirlenmiştir. Deprem etiği öğretimi bölümler arasında farklılaşması eğitim öğretim döneminde öğretmenlerin alan bilgilerine de yansımaktadır. Alan bilgisi olarak sosyal bilgiler öğretmenleri daha yetkin bir konumda olduğu söylenebilir.

Analizi yapılan Tablo 5'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimine, depreme ilişkin beceriler kazandırmaya, sosyal bilgiler öğretmenlerinin beceri kazandırmada kendilerini ne derece yeterli gördüklerine yönelik mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine, deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin eğitim düzeyine göre belirlenmesi aşağıdaki Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P
Deprem Eğitiminde Önemini	Lisans	185	121,19	3	,221	,974
	Yüksek Lisans	55	124,47			
	Doktora	3	134,33			
	Toplam	243				
Depreme İlişkin Becerileri	Lisans	185	124,68	3	2,659	,447
	Yüksek Lisans	55	115,76			
	Doktora	3	66,17			
	Toplam	243				
Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördükleri	Lisans	185	124,60	3	4,112	,250
	Yüksek Lisans	55	117,63			
	Doktora	3	55,67			
	Toplam	243				
Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşleri	Lisans	185	120,73	3	6,030	
	Yüksek Lisans	55	123,70			,035*
	Doktora	3	19,67			
	Toplam	243				

Genel Ortalama	Lisans	185	124,52	3	4,579	,205
	Yüksek Lisans	55	117,82			
	Doktora	3	39,67			
	Toplam	243				

*p≤0.05

Tablo 6'ya göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinin, deprem etiğine yönelik görüşleri, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. ($\chi^2_{(3)} = 7,655$, $p \leq 0,05$). Gruplar arası farklılaşma incelendiği zaman yüksek lisans mezunu sosyal bilgiler öğretmenlerinin deprem etiği öğretiminde lisans mezunu olan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre daha çok etkili olduğu görülmektedir

Yine Tablo 6'ya göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine yönelik görüşlerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine, deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin hizmet yılına göre belirlenmesi aşağıdaki Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Hizmet Yılına Göre Kruskal Wallis H Testi

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P
Deprem Eğitiminde Önemini	1-5 Yıl	44	121,78	2	,737	,692
	6-10 Yıl	76	116,80			
	10-Yıl üzeri	123	125,29			
	Toplam	243				
Depreme İlişkin Becerileri	1-5 Yıl	44	116,05	2	,424	,809
	6-10 Yıl	76	122,10			
	10- Yıl üzeri	123	124,07			
	Toplam	243				
Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördükleri	1-5 Yıl	44	129,36	2	,605	,739
	6-10 Yıl	76	120,49			
	10- Yıl üzeri	123	120,30			
	Toplam	243				
Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşleri	1-5 Yıl	44	124,36	2	,266	,876
	6-10 Yıl	76	119,68			
	10- Yıl üzeri	123	123,20			

	Toplam	243				
Genel Ortalama	1-5 Yıl	44	124,17	2	,473	,789
	6-10 Yıl	76	117,40			
	10- Yıl üzeri	123	124,07			
	Toplam	243				

Tablo 7 incelendiği zaman Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin, deprem eğitiminde önemine, depreme ilişkin becerilerine, deprem eğitimi ile ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine, deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin hizmet yılına göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminde önemine ilişkin görüşlerinin yer aldığı yüzde ve frekans dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitiminde Önemine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminin verilmesinde önemlidir.	f	3	4	2	59	175
	%	1,2	1,6	0,8	24,4	72,0
2. Sosyal bilgiler dersinde Türkiye’de depremlerin önemini dikkat çekilmektedir.	f	5	4	8	70	150
	%	2,1	1,6	3,3	28,8	64,2
3. Sosyal bilgiler dersi deprem öncesi hazırlıklara ilişkin bilgiler kazandırır.	f	2	8	5	72	156
	%	0,8	3,3	2,1	28,6	65,2
4. Sosyal bilgiler dersi deprem sırasında neler yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler kazandırır.	f	2	6	5	77	153
	%	0,8	2,4	2,1	31,7	63
5. Sosyal bilgiler dersi deprem sonrası sırasında neler yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler kazandırır.	f	2	6	5	85	143
	%	0,8	2,5	2,1	35,3	59,3
6. Sosyal bilgiler dersi deprem etiğine ilişkin bilgiler kazandırır.	f	1	5	9	97	137
	%	0,4	2,1	3,7	40,1	53,7
7. Sosyal bilgiler dersi depremlerde etkin rol oynayan Uluslararası örgütler ve Sivil toplum kuruluşlarının tanınmasında önemlidir.	f	2	8	11	87	135
	%	0,8	3,3	4,5	35,8	55,6

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “Sosyal bilgiler dersi deprem eğitiminin verilmesinde önemlidir” ifadesine 243 kişiden %1,2’si hiç katılmadığını, 1,6’sı katılmadığını, %0,8’i kararsız, %24,3’ü katıldığını, %72’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu nedenle katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminin verilmesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde Türkiye’de depremlerin önemini dikkat çekilmektedir.” ifadesine 243 kişiden %2,1’i hiç katılmıyorum, %1,6’sı katılmıyorum, %3,3’ü kararsızım, %28,8’ katılıyorum, %64,2 kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrenme alanlarında doğal afetler konusunda depremler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi deprem öncesi hazırlıklara ilişkin bilgiler kazandırır.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmadığını, %3,3’ü katılmadığını, %2,1’i kararsız, %28,6’ı katıldığını, %64,2 kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir kısmı sosyal bilgiler dersinin deprem öncesi yapılması gereken hazırlıklar hakkında bilgi vermektedir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi deprem sırasında neler yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler kazandırır.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %2,5’i katılmıyorum, %2,1’i kararsızım, %31,7’si katılıyorum, %63’ü kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir kısmı sosyal bilgiler dersinin deprem sırasında neler yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler verdiğini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi deprem sonrasında neler yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler kazandırır.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %2,5’i katılmıyorum, %2,1’i kararsızım, %35’ü katılıyorum, %59,3’ü kesinlikle katılıyorum görüşünü belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir kısmı sosyal bilgiler dersinin deprem sonrasında neler yapılması gerektiği konusuna ilişkin bilgiler verdiğini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi deprem etiğine ilişkin bilgiler kazandırır.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %2,1’i

katılmıyorum, %3,7'si kararsız, %40,1'i katılıyorum, %53,7'si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin deprem etiği hakkında bilgiler verdiğini dile getirmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersi depremlerde etkin rol oynayan uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının tanınmasında önemlidir.” ifadesine 243 kişiden %0,8'i hiç katılmıyorum, %3,3'ü katılmıyorum, %4,5'i kararsızım, %35,8'i katılıyorum, %55,6'sı kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin depremlerde rol oynayan uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşların tanıtılmasındaki önemi hakkında bilgiler verdiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin becerilere etkisine ilişkin görüşlerinin yer aldığı yüzde ve frekans dağılımı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Depreme İlişkin Becerilere Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Öğrenciler deprem anında yapılması gerekenleri söyleyebilir.	f	1	8	5	108	121
	%	0,4	3,3	2,1	44,4	49,8
2. Deprem anında açık alanda nasıl davranılması gerektiğini örneklerle açıklayabilir.	f	2	10	7	108	115
	%	0,8	4,1	2,9	44,7	47,5
3. Deprem sırasında nasıl davranacağı ile ilgili bilgileri başka bir durumda da kullanabilir.	f	1	8	32	109	93
	%	0,4	3,3	13,2	44,9	38,2
4. Deprem anında sinema ve okulda yapılması gerekenlerin farklılıklarını bilir.	f	1	18	37	101	85
	%	0,4	7,4	15,3	41,7	35,1
5. Alışveriş yaparken deprem olduğunda neler yapılabileceğine ilişkin projeler tasarlayabilir.	f	8	34	58	73	69
	%	3,3	14,0	24,0	30,2	28,5
	f	2	11	16	120	93

6. Okul bahçesinde ve sınıf içinde deprem esnasında yapılması gerekenleri karşılaştırıp değerlendirebilir.	%	0,8	4,5	6,6	49,6	38,4
7. Deprem esnasında yaşanan davranış şekillerini fark eder.	f	2	8	21	122	88
	%	0,8	3,3	8,7	50,6	36,5
8. Deprem sırasında nasıl davranılması gerektiğini öğrenmeye isteklidir.	f	1	8	11	127	96
	%	0,4	3,3	4,5	52,3	39,5
9. Depreme ilişkin seminerlere katılır.	f	3	10	28	117	82
	%	1,3	4,2	11,7	48,8	34,2
10. Depremle ilgili eğitim faaliyetlerine gönüllü katılır.	f	5	8	31	117	80
	%	2,1	3,3	12,9	48,5	33,2
11. Çevresinde depreme ilişkin bilgi ve ilgisiyle tanınır.	f	2	17	27	121	75
	%	0,8	7	12,2	50	31
12. Çök- Kapan tutunun nasıl yapıldığını gözlemler.	f	3	3	8	116	113
	%	1,25	1,25	3,3	47,7	46,5
13. Çök-Kapan için vücudunu hazırlayabilir.	f	1	7	5	123	107
	%	0,4	2,9	2,1	50,6	44
14. Çök- Kapan tutun yapmaya çalışır.	f	1	5	6	121	109
	%	0,4	2,1	2,5	50	45
15. Çök-Kapan tutun yapar.	f	3	5	14	121	100
	%	1,2	2	5,8	50	40
16. Çök- Kapan tutunu hızlı ve doğru yapar.	f	2	6	14	121	100
	%	0,8	2,2	5,8	50	40
17. Kendi başına Çök-Kapan tutunu yapabilir.	f	1	7	10	123	102
	%	0,4	2,9	4,1	50,6	42
18. Başka afetlerden korunmak için yeni davranışlar geliştirebilir	f	1	8	26	123	85
	%	0,4	3,3	10,7	50,6	35

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Öğrenciler deprem anında yapılması gerekenleri söyleyebilir.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %3,3’ü katılmıyorum, %2,1’i kararsızım, %44,4’ü katılıyorum, %49,8’i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersi öğrencilere deprem anında yapılması gerekenleri söyleyebilir becerisi hakkında bilgi verdiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Deprem anında açık alanda nasıl davranılması gerektiğini örneklerle açıklayabilir.” becerisi ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %4,1’i katılmıyorum, %2,9’u kararsızım, %44,6’sı katılıyorum, %47,5’i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçla göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu deprem anında öğrencilerin açık alanlarda nasıl davranması gerektiği becerisi hakkında bilgi verdiğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin “Deprem sırasında nasıl davranacağı ile ilgili bilgileri başka bir durumda da kullanabilir.” becerisine yönelik ifadeye 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %3,3’ü katılmıyorum, %13,2’si kararsızım, %44,9’u katılıyorum, %38,3’ü kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin deprem sırasında neler yapılması gerektiği hakkında öğrencilere beceri kazanımı hakkına bilgi verdiği görüşünü belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, “Deprem anında sinema ve okulda yapılması gerekenlerin farklılıklarını bilir.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %7,4’ü katılmıyorum, %15,3’ü kararsızım, %41,7’si katılıyorum, %35,1’i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin, deprem anında sinema ve okulda nasıl davranılması gerektiği becerisini öğrenciler kazandırdığı görüşünü belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, “Alışveriş yaparken deprem olduğunda neler yapılabileceğine ilişkin projeler tasarlayabilir.” ifadesine 243 katılımcıdan %3,3’ü hiç katılmıyorum, %14,0’ı katılmıyorum, %24,0’ı kararsızım, %30,2’si katılıyorum, %28,5’i ise kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların bu soru hakkında görüşleri orantılı bir şekilde cevaplar içinde dağılmıştır. Kararsızım cevabı azımsanmayacak bir oranda yer almıştır. Öğrencilere farklı senaryolar ile farkındalık oluşturulmalıdır.

Sosyal bilgiler dersi, depreme farklı alanlarda yakalanan öğrencilerinde hazırlıklı olmasını sağlamalıdır. Bu bağlamda ankette yer alan “Okul bahçesinde ve sınıf içinde deprem esnasında yapılması gerekenleri karşılaştırıp değerlendirebilir.” Sorusuna 243 katılımcıdan %0,4’ü hiç katılmıyorum, %4,5’i katılmıyorum, %6,6’sı kararsızım, %49,6’sı katılıyorum, %38,4’ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların yarıdan fazlası sosyal bilgiler dersinin okul bahçesinde ve sınıf içinde deprem anında yapılması gerekenler hakkında öğrencileri bilgilendirdiği görüşünü belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “Deprem esnasında yaşanan davranış şekillerini fark eder.” ifadesine 243 katılımcıdan %0,8’i hiç katılmıyorum,

%3,3'ü katılmıyorum, %8,7'si kararsızım, %50,6'sı katılıyorum, %36,5'i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu anket sonuçlarına göre sosyal bilgiler dersi öğrencilere deprem anında meydana gelen davranış değişiklikleri hakkında bilgi verdiği görüşünü belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin “Deprem sırasında nasıl davranılması gerektiğini öğrenmeye isteklidir.” kazanımına yönelik sorusuna 243 katılımcıdan %0,4'ü hiç katılmıyorum, %3,3'ü katılmıyorum, %4,5 kararsızım, %52,3'ü katılıyorum, %39,5'i kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanmıştır. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin deprem sırasında nasıl davranılması gerektiği hakkındaki etkisini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Depreme ilişkin seminerlere katılır.” ifadesine 243 kişiden %1,3'ü hiç katılmıyorum, %4,2'si katılmıyorum, %11,7'si kararsızım, %48,8'i katılıyorum, %34,2'si kesinlikle katılıyorum. Bu anket sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu depreme karşı bir farkındalık oluşturmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “Depremle ilgili eğitim faaliyetlerine gönüllü katılır.” ifadesine 243 kişiden %2,1'i hiç katılmıyorum, %3,3'ü katılmıyorum, %12,9'u kararsızım, %48,5'i katılıyorum, %33,2'si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin deprem ile ilgili faaliyetlere gönüllü katılım gösterdiklerini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden, “Çevresinde depreme ilişkin bilgi ve ilgisiyle tanınır.” ifadesine 243 kişiden %0,8'i hiç katılmıyorum, %7'si katılmıyorum, %11,2'si kararsızım, %50'si katılıyorum, %31'i kesinlikle katılıyorum görüşünü bildirmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri çevresinde deprem ile ilgili bilgileri ile tanınmaktadır görüşünü belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, “Çök- Kapan tutumunun nasıl yapıldığını gözlemler.” ifadesine 243 kişiden %1,25'i hiç katılmıyorum, %1,25'i katılmıyorum, %3,3'ü kararsızım, %47,7'si katılıyorum, %46,5'i kesinlikle katılıyorum görüşünü belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri tatbikatlarda

uygulanan çök-kapan-tutun tekniğinin nasıl yapıldığını gözlemleme becerisine sahip olduklarını belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, “Çök-Kapan için vücudunu hazırlayabilir.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %2,9’u katılmıyorum, %2,1’i kararsızım, %50,62’si katılıyorum, %44’ü kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri çök-kapan-tutun tekniğini gerekli durumlarda kullanabileceği görüşünü büyük bir çoğunluk ile belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “Çök- Kapan tutumunu yapmaya çalışır.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %2,1’i katılmıyorum, %2,5’i kararsızım, %50’si katılıyorum, %45’i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu gerekli durumlarda çök-kapan-tutun tekniğini yapabileceğini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Çök-Kapan tutumunu yapar.” ifadesine 243 kişiden %1,2’si hiç katılmıyorum, %1,8’i katılmıyorum, %5,8’i kararsızım, %50’si katılıyorum, %40’ı kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenleri çök-kapan-tutun tekniğini yapabildiğini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Çök- Kapan tutumunu hızlı ve doğru yapar.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %2,2’si katılmıyorum, %5,8’i kararsızım, %50’si katılıyorum, %40’ı kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlar göre sosyal bilgiler öğretmenleri becerisini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Kendi başına Çök-Kapan tutumunu yapabilir.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %2,9’u katılmıyorum, %4,1’i kararsızım, %50,6’sı katılıyorum, %42’si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri “Başka afetlerden korunmak için yeni davranışlar geliştirebilir.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %3,3’ü katılıyorum, %10,7’si kararsızım, %50,6’sı katılıyorum, %35’i kesinlikle katılıyorum görüşünü belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersi bağlamında öğrenciler diğer afetler hakkında da bilgi ve becerileri öğrenmiş olup kendilerini bu afetlere karşıda hazırlamaktadır. Afetler

karşısında bilgi beeri düzeyinin artması toplumsal bit hazırlık olarakda olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin deprem eğitimiyle ilgili becerileri kazandırmakta kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerine yönelik görüşlerinin yer aldığı tablo ve frekans dağılımı Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deprem Eğitimiyle İlgili Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Gördüklerine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Deprem öncesi neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.	f	3	4	11	133	92
	%	1,2	1,6	4,5	54,7	37,9
2. Deprem sırası neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.	f	2	4	11	132	92
	%	0,8	1,6	4,9	54,3	38,3
3. Deprem sonrası neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.	f	1	5	14	129	94
	%	0,4	2,1	5,8	53,1	38,7
4. Öğrencilerime deprem hakkında genel bilgilere yönelik yeterli eğitim verebilirim.	f	4	4	10	124	100
	%	1,6	1,6	4,2	51,7	41
5. Öğrencilerime depremle yaşama gerçeğini öğretmeye ilişkin kendimi yetersiz hissediyorum.	f	15	17	24	90	97
	%	5	8	12	35	40

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Deprem öncesi neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.” ifadesine 243 kişiden %1,2’si hiç katılmıyorum, %1,6’sı katılmıyorum, %4,5’i kararsızım, %54,7’si katılıyorum, %37,9’u kesinlikle katılıyorum ifadesini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu deprem öncesinde neler yapılması gerektiği hakkında öğrencilere yeterli bilgi verebileceğini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Deprem sırası neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %1,6’sı katılmıyorum, %4,9’u kararsızım, %54,3’ü katılıyorum, %38,3’ü kesinlikle katılıyorum ifadesini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu deprem öncesinde neler yapılması gerektiği hakkında öğrencilere yeterli bilgi verebileceğini belirtmiştir. Deprem öncesi verilen bilgiler öğrencileri panik ve kaygı anında daha doğru karar verme sürecine götürecektir. Sosyal bilgiler öğretmenleri deprem öncesi hakkında bilgi ve beceri sahibidir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri “Deprem sonrası neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.” ifadesine 243 kişiden %0,4’ü hiç katılmıyorum, %2,1’i katılmıyorum, %5,8’i kararsızım, %53,1’i katılıyorum, %38,7’si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu deprem sonrasında yapılması gerekenler hakkında yeterli bir eğitime sahip oldukları görüşünü belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri “Öğrencilerime deprem hakkında genel bilgilere yönelik yeterli eğitim verebilirim.” ifadesine 243 kişiden %1,7’si hiç katılmıyorum, 1,7’si katılmıyorum, %4,2’si kararsızım, %51,7’si katılıyorum, %41’i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlar göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası deprem hakkında genel bilgilerini eğitim verecek düzeyde yeterli gördüklerini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Öğrencilerime depremle yaşama gerçeğini öğretmeye ilişkin kendimi yetersiz hissediyorum.” ifadesine 243 kişiden %5’i kesinlikle katılmıyorum, %8’i katılmıyorum, %12’si kararsızım, %35’i katılıyorum, %40’ı kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri deprem hakkında detaylı teorik bilgilerinin olduğunu ama deprem olgusu ile yaşama gerçeğini kabullenemeyip kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmiştir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Deprem sırası neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilerime yeterli eğitim verebilirim.” ifadesine 243 kişiden %0,8’i hiç katılmıyorum, %1,6’sı katılmıyorum, %4,9’u kararsızım, %54,3’ü katılıyorum, %38,3’ü kesinlikle katılıyorum ifadesini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler

öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu deprem öncesinde neler yapılması gerektiği hakkında öğrencilere yeterli bilgi verebileceğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem etiğine etkisine yönelik görüşlerinin yer aldığı tablo ve frekans dağılımı Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler depremden sonra telefonları uzun süre meşgul etmeyeceğini bilir.	f	3	15	16	100	108
	%	1,2	6,2	6,6	41,3	44,6
2. Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler enkaz yakınında bir ses duyarsa bağırarak çevredekilere haber verir.	f	6	7	9	105	116
	%	2,5	2,9	3,7	43,2	47,7
3. Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler deprem sonrası yakınlarını görüntülü arayarak sağlıklı olduklarını gösterirler.	f	17	24	22	93	87
	%	7	9,9	9,1	38,3	35,8
4. Sosyal bilgiler dersini almış olan öğrenciler deprem sonrası gelen yardımlardan ihtiyacından fazla olan yiyecekleri almaması gerektiğini bilir.	f	9	6	15	91	122
	%	3,7	2,5	6,2	37,4	50,2

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenleri “Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler depremden sonra telefonları uzun süre meşgul etmeyeceğini bilir.” ifadesine 243 %1,2’si hiç katılmıyorum, %6,2’si katılmıyorum, %6,6’sı kararsızım, %41,3’ü katılıyorum, %44,6’sı kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersini alan öğrencilerin depremden sonra telefonu uzun süre meşgul etmeyeceğini bilir görüşünü belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri “Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler enkaz yakınında bir ses duyarsa bağırarak çevredekilere haber verir.” ifadesine 243 kişiden %2,5’i hiç katılmıyorum, %2,9’u katılmıyorum, %3,7’si kararsızım, %43,2’si

katılıyorum, %47,7'si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası sosyal bilgiler dersini alan öğrencilerin enkaz yakınında bir ses duyarsa çevresine haber vereceği görüşünü belirtmiştir. Bu sayede öğrencilerin ilk müdahaleyi yapması birçok hayatın kurtuluşunu etkileyecektir. Sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir adımdır.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler deprem sonrası yakınlarını görüntülü arayarak sağlıklı olduklarını gösterirler.” ifadesine 243 kişiden %7'si hiç katılmıyorum, %9,9'u katılmıyorum, %9,1'i kararsızım, %38,3'ü katılıyorum, %35,5'i kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlar göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası sosyal bilgiler dersini alan öğrencilerin deprem sonrasında yakınlarını görüntülü arayarak sağlıklı olduklarını gösterebilir görüşlerini belirtmiştir. Deprem sonrasına telefonların çok fazla kullanılmaması ve sadece amacı dahilinde kullanılması oldukça önemlidir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilere bu etik değeri verirken bunun meydana getireceği artı ve eksi davranışları da beraberinde öğretmektedir.

Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, “Sosyal bilgiler dersini almış olan öğrenciler deprem sonrası gelen yardımlardan ihtiyacından fazla olan yiyecekleri almaması gerektiğini bilir.” ifadesine 243 kişiden %3,7'si hiç katılmıyorum, %2,5'i katılmıyorum, %6,2'si kararsızım, %37,4'ü katılıyorum, %50,2'si kesinlikle katılıyorum görüşlerini belirtmiştir. Bu sonuçlar göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu bu dersi alan öğrencilerin ihtiyaçtan fazla yardım yiyeceklerini almayacağını bilir ve buna göre davranır görüşünü belirtmiştir. Deprem ve benzeri doğal afetler yaşandığı zaman ülkemiz bir kenetlenme yaşamaktadır. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin deprem anı ve sonrası hakkında farkındalığının artması olumlu bir göstergedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimine etkisine yönelik görüşleri nelerdir?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimine etkisine yönelik görüşleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimine Etkisine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Tema	Kod	f
Olumlu görüş	Depremle ilgili bilgi verme	7
	Depremle ilgili farkındalık oluşturma	7
	Fen bilgisi dersini destekleme	1
	Depremle ilgili algıyı etkileme	1
Olumsuz görüş	Yeterli düzeyde etkisi olmama	2
Toplam		18

Tablo 12 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminde etkisine ilişkin olumlu görüşlerinin olduğu görülmüştür (f=16, %88,9). Bu görüşlerinin çoğunluğunun depremle ilgili bilgi verme (f=7), depremle ilgili farkındalık oluşturma (f=7) yönünde ifadelerin olduğu görülmektedir. Yine fen bilgisi dersini destekleme (f=1) ve depremle ilgili algıyı etkileme (f=1) gibi etkileri ifade ettikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin deprem eğitiminde etkine ilişkin olumsuz görüşler ise yeterli düzeyde etkisi olmama (f=2) olarak belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimine etkisine yönelik görüşlerinin yer aldığı örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Deprem konusu sosyal bilgiler müfredatında 5.sınıflar düzeyinde 3 saat gibi bir süre ile işlenmesi özellikle deprem kuşağında yer alan ilimiz için yeterli değildir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında bu konu hakkında daha fazla farkındalık oluşturmak için yeni projeler üretmemiz gerekiyor. Sosyal bilgiler dersinin afetler hakkında kazanımlarının artması daha bilinçli bir nesil yetiştirmek için son derece önemlidir.” (Ö-6)

“Deprem konusu sosyal bilgiler dersini bazı öğrenme alanlarında yer almaktadır. Konuyu işlerken öğrencilerin deprem hakkındaki görüşleri ve depremi yaşamış olma tecrübeleri oldukça önemlidir. Depremi yaşamış öğrencilerin depreme karşı algıları son derece olumsuzdur. Bu ders sayesinde verilecek eğitimler depremle yaşamaya alışmayı destekleyecektir” (Ö-7)

“Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin deprem kavramı ile karşılaştığı depremin neden ve sonuçlarını öğrendiği en önemli derstir. Bu ders sayesinde toplumumuzu doğal afetlere karşı daha bilinçli yetiştirebiliriz. Depreme karşı bilinçli toplumlar bunu eğitim yoluyla öğrenmektedir. Eğitim sistemimizde doğal afetlerin öğretimi son derece önemlidir. Sosyal bilgiler dersi bize gerekli kazanımları sağlamaktadır.” (Ö-15)

“Depremin psikolojik ve sosyolojik etkisi itibarıyla sosyal bilgiler dersinin asıl konularından birisidir. İnsanların depremler yaşamayı gerçekliği hususunda bir farkındalık eğitimi ve alınması

gereken tedbirlere katkı sağlayan önemli derslerden biri sosyal bilgilerdir. Depremler toplumda derin yaralar açmaktadır ve bu sonuçlara hazırlıklı olmak gerekmektedir. Her yaş grubunda depremin etkileri farklıdır. Sosyal bilgiler dersi bizi buna hazırlamaktadır.” (Ö-8)

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenme alanlarına göre deprem konusuna yeterince yer verilip verilmediğine yönelik görüşleri nelerdir?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Alanlarına Göre Deprem Konusuna Yeterince Yer Verilip Verilmediğine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı.

Tema	Kod	f
Bilgi Düzeyi	Kazanım sayısının yetersiz olması	11
Uygulama Düzeyi	Uygulamanın az olması	8
Kavrama Düzeyi	Geleneksel yöntemlerin uygulanması	5
Toplam		18

Tablo 13 incelendiği zaman sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (f=11, %61) ders kitaplarında deprem eğitimi ile ilgili öğrenme alanlarında yer alan kazanım sayısının yetersiz olduğundan bahsetmiştir. Yapılan görüşmelerde kazanımların öğretilmesi için gerçekleşen uygulama sayısının da az olmasından bahsedilmiş (f=8) ve bunun eksik yönlerine değinilmiştir. Geleneksel yöntemlerin uygulanması (f=5) sürekli tekrara düştüğü için öğrenme üzerinde gerekli farkındalığı kazandırmadığı fikrini ortaya çıkarmıştır.

Örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Deprem öncesinde çocuklara doğacak sorunlar kapsamında yardımlaşma-dayanışma gibi kriz anında işe yarayacak beceriler kazandırmaktayız. Bu becerilerin öğrenme alanları içerisinde sarmal bir şekilde yer alması süreklilik açısından oldukça önemlidir. Böyle zamanlarda doğru iletişim de çok önemli olduğu için iletişim becerileri de oldukça önemlidir. Diğer dersler ile desteklenince bu beceriler daha iyi sonuçlar elde edeceğiz.” (Ö-3)

“Ders kitaplarımız bu konuda yeterli değil. Kitaplarda yer alan kazanım sayıları oldukça sayıda yer almakta ve örnekler de az verilmektedir. Sürekli aynı teknik olan çök-kapan-tutun yöntemi ile

konu öğretilmeye çalışılıyor. Ders kitaplarında yapılacak değişiklikler ile kazanım sayısı artırılmalıdır. Kazanım sayısının dışında ders kitaplarının yanında afet çalışmaları ile alakalı yan kaynaklar verilirse daha fazla akılda kalıcı olabilir.” (Ö2)

“Kitaplarda doğal afetler konusu içerisinde depremler yer almaktadır. Kazanım sayısı olarak çok az bahsedilmektedir. Üniteler güncel olarak yenilenmiyor ve güncel bilgiler yer almıyor. Daha fazla kazanım yer alırsa öğrenme olarak daha fazla kazanım elde edilebilir. Kazanım sayısı her üniteye dağıtılmalıdır.” (Ö-8)

“Okulumda 5. sınıf sosyal bilgiler derslerine ben giriyorum. Yaşadığımız yer adlı ünite de afetler ve çevre sorunları konusunda deprem riskinin en fazla ve en az olduğu yerleri Türkiye haritasında gösteriyoruz. Bu konu kapsamında AFAD'dan bahsediyoruz. ülkemiz deprem ülkesi olduğu için bunlar yetersiz ders kitaplarında daha çok bilgi ve uygulama olmalı bizlerde ekstra bu konuyu desteklemeliyiz.” (Ö-14)

“Ders kitaplarımız bu konuda yeterli değil. Kitaplarda yer alan çok-kapan-tutun kavramlarından önce depremin yıkıcı nedenlerine değinilmelidir. Daha farklı öğrenme yolları ile çocukların yaşantılarını daha iyi hale getirip hazır tutabiliriz. Öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar bilgi düzeyinde kalıyor ve uygulama sırasına geçemiyoruz. Öğrenme alanları içerisinde uygulamaya yönelik etkinliklerin fazla olması bu konuda daha iyi bir eğitim vermemizi sağlayacaktır.” (Ö-9)

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında depreme ilişkin hangi beceriler kazandırmaktadır?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin iletişim ve ilk yardım gibi beceriler kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu özellikle iletişim becerilerinin (f=4) (Gerekli telefon numaraları, nasıl arayacakları) geliştirdiğini belirtmişlerdir. İki öğretmen de ilkyardım becerisini kazandırmada etkili olduğunu belirtmiştir.

Örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

“Öğrencilere öncelikle deprem öncesinde yapılması gerekenler hakkında bilgi veriyoruz. Daha sonra deprem anı ve sonrası için yapılması gerekenler hakkında bilgi ve becerileri öğretmeye çalışıyoruz. Tatbikatlar ile toplanma alanlarına gitmek için yer yön bulma becerisi, panik anında iletişim becerisi gibi becerileri kazandırmak amacımız.” (Ö-4)

“Deprem öncesinde çocuklara doğacak sorunlar kapsamında yardımlaşma-dayanışma-sorumluluk gibi kriz anında işe yarayacak beceriler kazandırmalıyız. Böyle zamanlarda doğru iletişim de çok önemli olduğu için iletişim becerileri de oldukça önemlidir. İletişimin sağlıklı olması enkaz altında olan bölgelere daha çabuk ulaşmayı sağlayabilir. Sosyal medya araçlarının kullanımı böyle zamanlarda çok önemli yalan haberler ve topluma zarar verecek durumlara karşı medya-okuryazarlığı dersinin önemi artmaktadır.” (Ö-17)

Depreme ilişkin bilgi ve ilgili becerileri kazandırmakta kendinizi ne düzeyde yeterli görüyorsunuz? Açıklar mısınız?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Depreme İlişkin Bilgi ve İlgili Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Yeterli Gördüklerinin Dağılımı.

Tema	Kod	f
Olumlu görüş	Yeterli görüyorum	13
Olumsuz görüş	Yetersiz görüyorum	5
Toplam		18

Tablo 15 incelendiği zaman sosyal bilgiler öğretmenlerinin deprem eğitimi hakkında bilgi ve becerilerin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (f=13, %72). Öğretmenlerin bir kısmı yetersiz olduğunu dile getirmiştir (f=5).

Örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

“Bilgi ve becerilerimi yeterli düzeyde görüyorum çünkü; Deprem yaşadığımız (Elâzığ) yerin bir gerçeği olduğu için ve yakın zamanda büyük bir deprem geçirdiğimiz için öğrencilerle, velilerle ders esnasında veya sonrasında alınacak önlemler hakkında sık sık konuşuyoruz.” (Ö-13)

“Evet kendimi yeterli görüyorum; deprem hayatımızın en önemli gerçeklerinden biri yaşadığımız bilgede bize sık sık bu gerçeği hatırlatıyor. Depreme ne zaman ve ne şekilde yakalanacağımızı bilmediğimiz için farklı senaryolar ile sık sık tatbikat yapmalıyız. Milli eğitimin bize verdiği eğitimlerde çok önemli bu konuda” (Ö-8)

“Kendimi bilgi yönünden yeterli düzeyde görüyorum. Alınacak tedbirlerde ise bireysel olarak elimden geleni yapıyorum ama tam olarak yeterli değil. Kamusal alanlarda da bazı tedbirler almalı ve bunları bir alışkanlık haline getirmeliyiz. Aldığımız eğitimler bizi bu konuda dahada tecrübeli bir duruma getiriyor.” (Ö-10)

“Deprem konusu hakkında bilgi düzeyim fazla bu konuda aldığım eğitimleri ile bunu destekledim ama gerçek bir deprem anında bilgilerimin sadece çeyreğini uygulayabildim. İleri düzeyde bir bilgi donanımım yok. Sadece aldığımız eğitimler çerçevesinde ilk anda neler yapılması gerektiği ve sonrasında neler olabileceğine dair planlamada bir fikre sahibim. Öğretmenler içinde uygulamanın ağırlıklı olduğu seminerler gerekmektedir.” (Ö-9).

“Bilgi ve becerilerimi yeterli düzeyde görüyorum çünkü; Deprem yaşadığımız (Elâzığ) yerin bir gerçeği olduğu için ve yakın zamanda büyük bir deprem geçirdiğimiz için öğrencilerle, velilerle ders esnasında veya sonrasında alınacak önlemler hakkında sık sık konuşuyoruz.” (Ö-13)

Sosyal bilgiler dersinin deprem etiği ve deprem bilinci oluşturmadaki rolü hakkında düşünceleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin deprem etiği ve deprem bilinci oluşturmadaki rolü hakkında düşünceleriniz nelerdir? Açıklar mısınız? sorusuna ilişkin görüşleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Etiği ve Deprem Bilinci Oluşturmadaki Rolüne İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.

Tema	f
Yeterli kazanım sayısının yer almaması	12
Kitle iletişim araçlarını doğru kullanmama	3
Deprem farkındalığı oluşturma	3
Toplam	18

Tablo 16 incelendiği zaman sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci ve deprem etiği oluşturmadaki rolü hakkında olumsuz görüşlerin yoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu yeterli kazanımın yer almamasını (f=12, %66) belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri yine sırasıyla kitle iletişim araçlarını doğru kullanmamayı (f=3)ve deprem farkındalığı oluşturmayı (f=3) belirtmişlerdir.

Örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

“Öğrenme alanlarımız içerisinde direkt bu konu hakkında bir kazanım yer almıyor. Ama kazanımlarımız içinde deprem öncesinde ve sonrasında başkalarının haklarına saygı göstermenin öneminden bahsedip yapılması gerekenleri anlatıyoruz ama sahada başarılı değiliz uygularken. Bu uygulamaların başarılı olması için etik değer ile olması gereken davranışlara daha fazla yer vermeliyiz öğrenme alanları içerisinde.” (Ö-1)

“Kazanımlarda işlenmeyen bir konu ama iletişim becerileri ve medya okuryazarlığı kapsamında değiniyoruz. Özellikle deprem sonrasında etik değerler çok önemli. Öğrencilerime yapılması gereken davranışlar içerisinde telefonu gereksiz yere kullanmamın zararlarını anlatıp doğru haber vermenin öneminden bahsediyorum sosyal medyanın kullanımı artık günümüzde çok daha önemli yanlış bir paylaşımın ne gibi sonuçlar doğuracağı hakkında tartışmalar yapıp hikayeler canlandırıyoruz ve bu daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştiriyor.” (Ö-3)

“Deprem sonrasında özellikle medya bölümünde etik ihlalleri çok fazla oluyor bizim eğitim ile bu konuyu topluma aşılamamız gerek. Sosyal bilgiler dersinde bu konuya yönelik direkt bir kazanım yok ve bu eksik bunu daha iyi vermeliyiz. Yeterli düzeyde olduğunu düşünmüyorum. Kazanım veya görsellerde daha çok yer almalı. Depreme karşı bakış açısın ve sonrası yapılması gerekenleri kazandırarak deprem etiğinde oluşturabiliriz.” (Ö-17)

“Deprem etiği hakkında yeterli kazanım yok ama özellikle iletişim konusunu işlerken bu konuya değinip çocuklara daha etik bir bakış açısı kazandırabiliriz. Deprem sonrası haklarımız hakkında bilgi verip kendi hakları hakkında bilgilendirme yapılabilir. Haklarının öğrenilmesi sonraki aşamalarda çok fazla katkı sağlayabilir. Depremin etik değerleri üzerine durmalı ve sık sık bahseder.” (Ö-11)

“Deprem bölgerleri çocuklara daha iyi bir şekilde öğretilmeli deprem anında nasıl davranılması gerektiği sık sık tatbikatlar ile ve yeni deneyimler ile aktarılmalıdır. Doğal afetler konusu genişletilmeli ve deprem konusu da en geniş şekilde yer almalıdır. İlk yardım becerisi öğrencilere kazandırılmalı. Yaşanılan bölgenin güvenli yerleri tanıtılmalı Yapılan tatbikatlar belli aralar ile farklı senaryolar eşliğinde olmalı. (Ö-7)

Sosyal bilgiler dersinde deprem konusunun öğretimi ile ilgili önerileriniz nelerdir?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Konusunun Öğretimine İlişkin Önerilerinin Dağılımı.

Tema	f
Doğal afetlerin kazanım sayısını arttırma	12
Tatbikat uygulamasını arttırma	9
Sosyal bilgiler ders saatinin artması	6
Teknolojik araç gereçler ile farkındalık oluşturma	6
Çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri kullanma	5
Toplam	18

Tablo 17 incelendiği zaman öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde deprem konusunun öğretimi hakkında önerilerini görülmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu dersin kazanım sayısının arttırılmasını (f=12, %66) istemektedir. İkinci sırada ise tatbikat sayısını arttırma olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla sosyal bilgiler ders sayısının artması (f=6), teknolojik araç ve gereçler ile farkındalık oluşturma (f=6) ve çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma (f=5) gibi önerilerin olduğu görülmektedir.

Örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

“5. sınıftan itibaren tüm sınıflarda deprem konusu ayrı bir ünite olarak işlenmelidir. Düzenli olarak tatbikatlar yapılmalıdır. Güncellenen bilgiler ile seminerler yapılmalıdır. Sosyal bilgiler dersinin ders saati aratılmalı. Uzak doğu ülkeleri deprem konusunda çok iyi bizim de gerekirse öğretmenler olarak bu ülkeler seminerlere gitmeli ve oradan uzmanlar ile eğitimler planlanmalıdır.” (Ö-9)

“Deprem bölgeleri çocuklara daha iyi bir şekilde öğretilmeli deprem anında nasıl davranılması gerektiği sık sık tatbikatlar ile ve yeni deneyimler ile aktarılmalıdır. Deprem bölgesinde yaşayan öğrenciler için toplanma yerleri gösterilmeli. Farklı senaryolar ile evde, okulda, dışarıda yakalanılırsa ne yapılması gerektiğini toplumca bilmeliyiz. Doğal afetler onlarla yaşamayı öğrendiğimiz sürece kayıp vermeyiz.” (Ö-7)

“Öncelikle doğal afetler konusu genişletilmeli ve deprem konusu da en geniş şekilde yer almalıdır. İlk yardım becerisi öğrencilere kazandırılmalı. Yaşanılan bölgenin güvenli yerleri tanıtılmalı. Yapılan tatbikatlar belli aralar ile farklı senaryolar eşliğinde olmalı.” (Ö-8)

“Proje, tatbikat ve uygulamalı anlatım için daha çok süre ayrılmalı. Arttırılmış gerçeklik 3D gözlük teknolojisi ile yaşanmışlık oluşturmali. Yabancı ülkelerde artık böyle doğal afetler simülasyonda çocuklara öğretilip o durum hakkında yaşantı kazanmalarını sağlıyorlar. Yaparak yaşayarak öğrenme ile daha iyi sonuçlar elde edebiliriz.” (Ö-17)

BÖLÜM V

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler dersinin, deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği bu çalışmada, belirlenen problem ve alt problemlere yönelik anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde edilen bulgular aşağıda tartışılıp yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyeti, Hizmet Süresi, Mezun Olduğu Bölüm, Eğitim Düzeyi ve Depremi Yaşamış Olma Gibi Özellikleri Sosyal Bilgilerde Deprem Eğitimi Üzerine Görüşlerinde Farklılıklara Neden Olmakta Mıdır?

Sosyal bilgiler dersinin, deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşlerin öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Gruplar arası farklılaşma incelendiği zaman eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin tarih ve coğrafya bölümünden mezun olup da sosyal bilgiler alanında görev yapan öğretmenlere göre, sosyal bilgiler eğitiminin deprem etiğine yönelik görüşlerinin verilmesi konusunda daha ekili olduğu saptanmıştır. Bir başka ifade ile sosyal bilgiler eğitiminin deprem etiği öğretimi konusunda daha fazla etkili olduğunu düşündükleri söylenebilir. Sosyal bilgiler mezunu öğretmenlerin deprem etiği ve bilinci oluşturmadaki rolünün daha baskın olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin, deprem etiği geliştirmedeki rolüne ilişkin görüşlerin öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Gruplar arası farklılaşma incelendiği zaman sosyal bilgiler öğretmenleri, yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinin deprem etiği üzerinde daha çok etkili olduğu görüşüne sahiptir. Bir başka deyişle yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin deprem etiğine yönelik çok fazla etki etmediklerini göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hizmet sürelerine göre sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinde anlamlı bir fark olup

olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal-Wallis testinin sonucunda öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri arasında hizmet sürelerine göre; araştırmaya konu olan sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci ve deprem etiği oluşturmadaki rolüne ilişkin anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilebilir. Bu konuda, hizmet sürelerine göre literatürde çalışmaya yer verilmemiştir.

Mann-Whitney U testinin sonucuna göre kadınların görüşleri ile erkeklerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri arasında cinsiyetin; araştırmaya konu olan sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci ve deprem etiği geliştirmedeki rolüne ilişkin anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir. Bu konuda, cinsiyete göre literatürde çalışmaya yer verilmemiştir.

İkinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitiminde Öneme İlişkin Görüşleri?

Elde edilen bulgular kapsamında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci ve deprem etiği oluşturmadaki rolünün öneminden bahsetmiştir. Sosyal bilgiler dersi deprem eğitimi, depreme dikkat çekme, deprem öncesi ve sonrası becerileri kazandırmada önemli olduğunu katılımcılar belirtmiştir. Kaya (2019), yapmış olduğu çalışmasında bireylere afet eğitiminin erken yaşlarda verilmesindeki öneminden bahsetmiş ve bu konu hakkında eğitim veren derslerden birinin sosyal bilgiler olduğunu belirtmiştir. Zengin (2021), çalışmasında ise ülkemizde meydana gelen doğal afetlerden bahsedilmiş ve bu afetler içerisinde en fazla can ve mal kaybına neden olan deprem afetine değinilmiştir. Depreme karşı en iyi bilinçlenmenin okullarda verilecek olan sosyal bilgiler öğretmenliği olduğu ve bu bağlamda sosyal bilgiler dersi müfredatının önemi vurgulanmıştır. Çalışmamızdaki elde edilen sonuçlarda bu çalışmaları destekleyici nitelikte olmuştur. Nitekim, Er (2023), yapmış olduğu çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Üçüncü Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Depreme İlişkin Becerilere Etkisine Yönelik Görüşleri?

Yapılan çalışma ile elde edilen bulgular sosyal bilgiler dersinin depreme ilişkin becerileri geliştirmedeki etkisini katılımcıların büyük bir çoğunluğu etkisinin pozitif yönde olduğunu belirtmiştir. Ankete katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler dersinin özellikle sosyal bilgiler dersi bağlamında verilen deprem eğitimi ile yapılan tatbikat çalışmalarının kazandırmış olduğu farkındalığı belirtmiştir. Zengin (2021), yapmış olduğu çalışmada depreme hazırlıklı olmak için yapılacak en önemli çalışmanın sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılacak deprem tatbikatlarının olacağını belirtmiştir. Deprem tatbikatlarının farklı senaryolar ile yapılması farkındalığı arttıracak ve beceri gelişimini sağlayacaktır. Bir başka çalışmada İçme ve Büyük (2023), yapmış olduğu çalışmada okullarda ve sınıflarda yapılan çalışmalar öğrencilerde yaparak yaşayarak kazanılmış bir tecrübe edindirdiği için öğrenmenin daha anlamlı gerçekleştiğini belirtmiştir.

Dördüncü Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Deprem Eğitimi ile İlgili Becerileri Kazandırmakta Kendilerini Ne Düzeyde Yeterli Görüyorlar?

Araştırmanın bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu deprem öncesinde deprem sırasında ve deprem meydana geldikten sonra kendi bilgi ve beceri düzeylerini yeterli görmektedir. Bu bulgu Kaya (2019), çalışmasını destekler nitelikte olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin neredeyse tamamına yakını deprem ve depreme eğitimi hakkında yeterli bir bilgisinin olduğunu ve bunu öğrencilere aktaracak düzeyde olduğunu belirtmiştir. Elde edilen sonuç Gezer ve Şahin (2022), çalışması ile aynı verileri sağlamaktadır. Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %75'lik bir kısmı ise öğrencilere depremle yaşama gerçeğini öğrencilere öğretme konusunda kendisini yetersiz hissettiği belirtmiştir. Öğretmenlerin bunu hissetmesi ve öğrencilere bunu aktarmakta kendi becerilerini eksik ve yetersiz görmesi Karakuş (2019), Değirmençay ve Cin (2020)'in çalışmalarıyla uyumlu bir sonuç göstermektedir.

Öğretmenlerin deprem anında yapılması gereken bilgilere sahip oldukları belirtilmiştir. Bu da Çoban, Sözbilir ve Göktaş (2017), paralel sonuç vermiştir. Sözcü ve Aydınöz (2019) çalışmasında tatbikatların yetersiz ve çok yüzeysel şekilde yapılmasının öğretmenlere farkındalık kazandırmakta yetersiz olduğunu vurgulamıştır bu da çalışmamızı destekler niteliktedir.

Beşinci Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Etiğine Etkisine Yönelik Görüşleri?

Teknoloji hızla gelişmeye ve hayatın her alanına girmeye başlamış, geleneksel medya artık yerini dijital ortamlara bırakmıştır. Sosyal medyanın kullanımı, medya okuryazarlığı gibi temel bilgi kazanımı ve kullanımı birçok noktada bize kolaylık sağlamaktadır. Ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerini cevaplamış oldukları sorularda, sosyal bilgiler dersinin katkıları ile öğrencilerin kitle iletişim araçlarını ve sosyal medyayı bilinçli bir şekilde kullandıklarını belirtmiştir. Sosyal medya ve kitle iletişim araçlarındaki doğru kullanım deprem hakkında etik değerlerinde ne düzeyde olduğunu belirtmektedir. Afetler sonrasında sağlık durumumuz ve yeni bilgileri ulaştırmada medyanın payı çok fazladır. Bu bağlamda medya da doğru yayılan bilgiler toplumsal dayanışmayı da desteklemektedir. Bu da Usta ve Yükseler (2021), çalışmasını destekler nitelikte olmuştur.

Altıncı Alt Probleme Göre Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Eğitimindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri?

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde sosyal bilgiler öğretmenlerine “sosyal bilgiler dersinin deprem eğitimine yönelik etkisi” sorusuna katılımcılar sosyal bilgiler dersinin farkındalık kazandırmak için en önemli derslerden biri olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç Zengin (2021)’in yapmış olduğu çalışmasında sosyal bilgiler müfredatının afet eğitimi için gerekliliğinden ve öneminden bahsetmiştir. Çalışmamızda bunu desteklemektedir. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde sosyal bilgiler öğrenme alanlarında afetlere ve alt başlık olarak deprem

konusunda az kazanım olmasından yakınmışlardır. 5. ve 7. sınıf düzeyinde öğrenme alanları içinde depreme yer verilirken 6. sınıf kazanımları içerisinde bu konudan bahsedilmemiştir. Kısa (2019), yapmış olduğu çalışmasında sosyal bilgiler ders kitaplarında ve yenilenen müfredatlarda afet eğitime ve deprem eğitime daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki temel eksikliklerde Zengin (2021), tarafından dikkat çekilmiştir. Sözcü ve Aydınöz (2019), çalışmasında sonuçlarımızı desteklemektedir. Okullarda öğrencilerin deprem kavramı ile karşılaştıkları ilk ders sosyal bilgiler dersi olmuştur, görüşmeye katılan öğretmenler sosyal bilgiler dersinin bu bağlamda daha geniş kazanımları bulundurması gerektiğini belirtmiştir.

Öneriler

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci oluşmasında çok önemli olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarına deprem bilinci ve deprem eğitimi hakkında eğitim ve seminerler verilebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yeni teknolojilerin deprem eğitiminde kullanımına yönelik hizmet içi eğitim ve seminerler verilebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde deprem eğitimi teknolojik (sanal gerçeklik, arttırılmış gerçeklik, simülasyon gibi) araç gereçler ile desteklenebilir.
- Deprem eğitimi için farklı eğitim öğretim modelleri kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2014). *Deprem projeleri*. <https://www.afad.gov.tr/projelerimiz> adresinden alınmıştır.
- AFAD. (2019). T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/deprem-nedir> adresinden alınmıştır.
- AHDER. (2023) . *Afete Hazırlık Derneği*. <https://www.ahder.org/konu/projeler> adresinden alınmıştır.
- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi Konya İli örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21.
- Aksoy, B. ve Sözen, E. (2014). Lise öğrencilerinin coğrafya dersindeki deprem eğitimine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Düzce İli örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2014, 7(July), 1–100.
- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Turkish Journal of Social Work Year*, 2(1), 1–15.
- Aslan, E. (2016). *Sosyal bilgiler eğitimi*. (D. Dilek, Ed.). Ankara: Pegem Akademi. doi:10.14527/9786053649816
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Baechler, N. C. (2018). Afet risk ve zarar azaltmada iletişim stratejisinin rolü. *2ND International Symposium on Natural Hazards and Disaster Management*, 2018(May), 809–817.
- Bahar, H. (2007). *Immanuel kant ve eğitim üzerine*. Ata B., Bağcı İ., (Editörler) *Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri (Birinci Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baygül, E. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitiminde sanal*

tur uygulamalarına yönelik görüşleri. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Beldağ, A. ve Yaylacı, A. F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim sistemi hakkındaki görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 90–107.

Berber, S. (2019). 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde değer öğretimine ilişkin öğrencilerin oluşturduğu metaforların incelenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 6(3), 636–658.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırmaya yöntemleri (27.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Çakar, Ö. (2008). *İlköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne dair öğretmen görüşleri*. Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Canbulat, T., Avcı, G. ve Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada’da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 2(17), 351–370.

Çiydem, E. ve Kaymakçı, S. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin yönelimi üzerine bir değerlendirme, (27), 179–207.

Çoban, M., Sözbilir, M. ve Göktaş, Y. (2017). Deprem deneyimini yaşamış kişilerin deprem öncesi hazırlık algılarının belirlenmesi: bir durum çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 113–134. <https://dergipark.org.tr> adresinden alınmıştır.

Çokcan, B. ve Çokcan, S. (2003). *Deprem ile yaşamak*. İstanbul: Dünya Yayıncılık.

Creswell, W. J. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş (çev. M. Sözbilir)*. Ankara: Pegem Akademi.

Değirmençay, Ş. A. ve Cin, M. (2020). Türkiye’deki deprem eğitimi araştırmaları: betimsel içerik analizi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, X111(1), 301–313.

Değirmenci, Y., Kuzey, M. ve Yetişensoy, O. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 33–46.

doi:10.30900/kafkasegt.591345

- Demirci, A. ve Yıldırım, S. (2015). İstanbul'da ortaöğretim öğrencilerinin deprem bilincinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(207), 89–118.
- Demirhan, N. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde afet eğitimi ve yöntemine ilişkin öğretmen görüşleri*. Fırat Üniveristesi, Elazığ.
- Demirkaya, H. (2007). İlköğretim öğrencilerinin deprem kavramı algılamaları ve depreme ilişkin görüşleri, 68–76.
- Deprem Similasyon Sistemi. (2012). *Deprem simulasyon sistemi*. http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/%0Abf9b145a3798292_ek.pdf?dergi=1277 adresinden alınmıştır.
- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 4(3), 159–166.
- Dewey, J. (2008). Okul ve toplum. B. Ata (Ed.), *Okul ve toplum içinde* (2019., Pege bs., ss. 14–15). Ankara. doi:10.14527/9786050022148
- Doğan, E. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde deprem konusunun dijital oyunlarla öğretiminin akademik başarıya etkisi*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Er, A. (2023). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında deprem eğitiminin yeri*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK558907/> adresinden alınmıştır.
- Erdoğan, T. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde hava olayları, iklim ve deprem ile ilgili konuların öğretiminde aktif öğrenme yöntemlerinin etkisi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Genç, F. N. (2007). Türkiye'de doğal afetler ve doğal afetlerde risk yönetimi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 201–226.
- Gezer, M. ve Şahin, İ. F. (2022). Deprem eğitimi : sosyal bilgiler öğretmen adaylarının depreme ilişkin bilgi düzeyleri Earthquake Education. *Erzincan Üniversitesi Eğitim*

Fakültesi Dergisi, 1, 97–106.

Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutcu, M., Özerdoğan, P. ve Aygün, S. (2019). *Sosyal bilgiler ders kitabı 7. Sınıf*. Ankara.

Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

İçme, T. ve Büyük, U. (2023). Türkiye’de deprem eğitimi: fen bilimleri ders kitaplarının deprem eğitime yönelik analizi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 944–958. doi:10.33206/mjss.1259183

İmamoğlu, M. Ş. ve Çetin, E. (2007). Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve yakın yöresinin depremselliği. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 103, 93–103.

Kadılar, Ö. G. ve Solmaz, A. (2012). Türkiye de deprem tekrarlanma zamanının tahmini ve neotektonik bölgelere göre depremselliğin markov zinciri ile incelenmesi. *Çankaya University Journal of Science and Engineering*, 9, 125–138.

Kan, Ç. (2010a). A.B.D ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663–672.

Kan, Ç. (2010b). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi, *Milli Eğitim Dergisi*. 40 (187) 138–145.

Karakuş, U. (2014). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97–97. doi:10.17295/ataunidcd.31309

Karakuş, U. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet kavramlarına ilişkin algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(3), 735–751.

Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Karasar, N. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara:

Nobel Akademi Yayıncılık.

- Kaya, O. (2019). *Ortaokul öğrencilerine verilen afet bilinci eğitiminin öğrencilerin bilgi düzeyleri üzerine etkisi: Gümüşhane Örneği*. Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Kaymakcı, S. ve Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 2012, 35–64(June).
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. (P. A. Yayıncılık) T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. Ankara.
- Öcal, A. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde deprem eğitiminin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 169–184.
- Öcal, A. (2011). The Relationship between earthquake knowledge and earthquake attitudes of disaster relief staffs. *Disaster Advances*, 4(January), 19–24.
- Özdemir, Ü., Ertürk, M., Güner, İ. ve Koca, K. (2002). İlköğretimde "Deprem ve depremin zararlarından korunma yollarının önemi". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 109–112.
- Özey, R. (2000). *Depremle uyanmak*. İstanbul: Ekev Yayınları.
- Özkul, B. ve Karaman, E. (2007). Doğal afetler için risk yönetimi. *TMMOB Afet Sempozyumu*, 251–260.
- Özmen, C. (2011). Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık aktarımı yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 435–455.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler: disiplinlerarası bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (C. Öztürk, Ed.)Pegem Akademi. Ankara: Pegem Akademi.
- Pampal, S. (1999). *Depremler*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

- Rahman, L, M. (2019). High school students seismic risk perception and preparedness in Savar, Dhaka. *Educational Research and Reviews*, 14(5), 168–177. doi:10.5897/err2018.3674
- Safran, M. ve Ata, B. (2003). *Öğrencilerin tarih metinlerinden anlam çıkarmalarına yönelik araştırmalara bir bakış., Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu.* (C. Şahin, Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C. (2006). *Türkiye fiziki coğrafyası.* Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C. ve Sipahioğlu, Ş. (2002). *Doğal afetler ve Türkiye.* Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, E. (2018). *5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı.* Ankara: Anadol Yayıncılık. <http://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Şahin, Ş. (2019). Türkiye’de afet yönetimi ve 2023 hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1(2), 180–196. doi:10.46464/tdad.600455
- Şenaslan, E. (2010). *Orta öğretm coğrafya dersinde deprem kounusunda coğrafi düşünme becerilerinin ölçülmesi.* Gazi Üniveritesi, Ankara.
- Sözcü, U. ve Aydınözü, D. (2019). Öğretmen adaylarının doğal afet okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, (40), 79–91.
- Şulek, N. ve Aktin, K. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde doğal afetler. *uluslararası sosyal bilimlerde mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)*, 5, 68–82.
- Tekin, Ö. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının afet bilinci algısı ve deprem bilgi düzeyi.* Kırşehir Ahi Evran Üniveritesi, Kırşehir.
- Tsai C. C. (2001). Ideas about earthquakes after experiencing a natural disaster in Taiwan: An analysis of students’ worldviews. *International Journal Of Science Education*, 23(10), 1007–1016.

- Tüysüz, S. (2020). *Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Matbacılık.
- Usta, E. ve Yükseler, M. (2021). Afetlerde sosyal medya kullanımı ve etik ikilemler: İzmir Seferihisar depremi örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 249–269. doi:10.35341/afet.981246
- Yalçın, A. ve Tural, A. (2023). 21. Yüzyıl becerileri ışığında sosyal bilgiler öğretim programının incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, VIII(I), 0–9.
- Yayla, U. (2016). *Deprem bilgi düzeyi ve depreme hazırlıklı olma durumu: Erzincan İli*. Gümüşhane Üniversitesi.
- Yeşil, S., Zırhlıoğlu, G. ve Yayla, A. (2022). Öğretmen ve öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde adalet değerine ilişkin tutumu. *Temel Eğitim Dergisi*, 16, 16–27.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde bilimsel araştırma yöntemleri (9.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, A. (2003). *Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yükseler, M. (2019). *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin deprem bilinci bilgi düzeyleri*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Zengin, S. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik görüşlerinin incelenmesi: Amasya Üniversitesi Örneği*. Amasya Üniversitesi, Amasya.

EKLER**Ek 1: Araştırma İzni**

3: Özgeçmiş

